

De oprichting van kamers voor minnelijke schikking binnen de rechtscolleges die burgerlijke en handelszaken behandelen

*Stien Barbier**

* Stien Barbier behaalde in juni 2025 de graad van Master in de Rechten aan de Universiteit Antwerpen. In het kader van deze opleiding schreef ze een thesis binnen de module burgerlijk recht onder begeleiding van promotor prof. dr. Stefan Rutten en assessor dr. Lauranne Claus. De thesis onderzocht de meerwaarde van de oprichting van kamers voor minnelijke schikking binnen de Belgische rechtscolleges en plaatste dit in een rechtsvergelijkend perspectief met de Franse conciliateur de justice. Met deze studie wil ze bijdragen aan het maatschappelijke debat over de toegankelijkheid van justitie en het belang van verzoening en dialoog in een steeds complexere samenleving.

Inhoudstafel

I.	Inleiding	1
A.	Omschrijving van het onderwerp	1
B.	Onderzoeksvraag	3
C.	Onderzoeksmethode	4
II.	Kamer voor minnelijke schikking	5
A.	Historiek en uitbreiding van de kamers voor minnelijke schikking	5
1.	In de familierechtbank sinds 2013	5
2.	Uitbreiding naar rechtbank van eerste aanleg, arbeidsrechtbank, ondernemingsrechtbank, hof van beroep en arbeidshof	6
B.	Werking kamers voor minnelijke schikking	9
1.	Toegang tot de kamers voor minnelijke schikking	9
(a)	Voorwaarden tot minnelijke schikking	9
(b)	Aanvatten van een schikkingspoging	11
§1.	Voorafgaande schikkingspoging	11
§2.	Hangende de procedure	13
2.	Rechter	14
(a)	Gespecialiseerde opleiding	14
(b)	Samenstelling kamers voor minnelijke schikking	15
(c)	Onthouding vonnis of arrest over uitkomst van hetzelfde geschil voor een andere kamer	16
3.	Verloop	18
(a)	Raadkamer	18
(b)	Vertrouwelijkheid	18
(c)	Aparte gesprekken met elk van de partijen	20
(d)	In persoon verschijnen	21
(e)	Meerdere zittingen en uitstel voor evaluatie	22

4.	Einde van de minnelijke schikking	23
(a)	Schikking	23
§1.	Proces-verbaal van verschijsning tot minnelijke schikking	23
§2.	Akkoordvonniss.....	24
(b)	Geen schikking	25
C.	Vergelijking met andere vormen van alternatieve geschiloplossing	25
1.	Alternatieve geschiloplossing	25
2.	Minnelijke schikking door de rechter	27
(a)	Definitie, kenmerken en werking.....	27
(b)	Vergelijking met kamer voor minnelijke schikking	29
§1.	Gelijkenissen	30
§2.	Verschillen	31
3.	Bemiddeling	32
(a)	Definitie, kenmerken en werking.....	32
(b)	Vergelijking met kamer voor minnelijke schikking	36
§1.	Gelijkenissen	36
§2.	Verschillen	37
4.	Collaboratieve onderhandeling.....	38
(a)	Definitie, kenmerken en werking.....	38
(b)	Vergelijking met kamer voor minnelijke schikking	42
§1.	Gelijkenissen	42
§2.	Verschillen	42
III.	Franse figuur van conciliateur de justice	44
A.	Omschrijving Conciliateur de justice	44
1.	Taak	44
2.	Voorwaarden en onverenigbaarheden.....	45
3.	Benoemingsprocedure, hernieuwing en beëindiging.....	45
4.	Permanente vorming.....	46
B.	Werking.....	46
1.	Toegang tot de conciliateur de justice	46

(a)	Bevoegdheid van de conciliateur de justice	46
(b)	Aanvatten van de schikkingspoging	47
§1.	Conciliation conventionnelle.....	47
§2.	Conciliation déléguée	48
2.	Waarborgen	49
(a)	Onpartijdigheid	49
(b)	Tegensprekelijk	49
(c)	Billijkheid	49
(d)	Vertrouwelijkheid	50
3.	Einde	50
(a)	Akkoord.....	50
(b)	Geen akkoord.....	52
C.	Effectiviteit Frankrijk	53
D.	Verschillen en gelijkenissen met de kamer voor minnelijke schikking naar Belgisch recht	54
1.	Gelijkenissen	54
2.	Verschillen	55
E.	Wat kunnen we hieruit leren?	56
IV.	Relevantie kamer voor minnelijke schikking	57
A.	Nood tot creëren kamer voor minnelijke schikking.....	57
1.	Welke nood.....	57
(a)	Nood aan ADR	57
(b)	Reeds bestaande ADR in België	58
§1.	Minnelijke schikking door de rechter ?	58
§2.	Bemiddeling ?	58
2.	Op welke manier wordt de nood verholpen?	59
(a)	Bemiddeling binnen de rechtbank brengen.....	59
(b)	Regulering van eerdere initiatieven.....	62
3.	Zal dat lukken?	62
B.	Voor- en nadelen kamer voor minnelijke schikking	64

1.	Voordelen	64
2.	Nadelen	65
V.	Besluit.....	67

I. Inleiding

A. Omschrijving van het onderwerp

Conflicten zijn een onvermijdelijk onderdeel van het menselijk bestaan en zijn op die manier van alle tijden. Ze ontstaan wanneer personen, groepen of bedrijven, die van elkaar afhankelijk zijn, botsen over uiteenlopende belangen, visies, behoeften of doelstellingen. Dergelijke conflicten gaan vaak gepaard met sterke emoties, zoals frustratie, boosheid en angst.¹

Het is belangrijk om een onderscheid te maken tussen conflicten en geschillen. Niet elk conflict leidt immers tot een geschil. Een geschil kan worden beschouwd als een juridische reactie op een onderliggend conflict.² Het juridiseren van een conflict verloopt in drie fasen: *naming*, *blaming* en *claiming*. Eerst wordt een probleem als juridische fout gekwalificeerd (*naming*), daarna wordt de schuld bij een ander gelegd en wordt de fout aan een ander verweten (*blaming*), en uiteindelijk wordt er een aanspraak tegen de ander gemaakt wat de start van de afhandeling van het geschil inhoudt (*claiming*).³

Het verzoenen van partijen, het verminderen van spanningen en het herstellen van vrede zijn van fundamenteel belang voor een harmonieuze samenleving.⁴ Van de overheid wordt verwacht dat zij een efficiënt systeem biedt om geschillen op een doeltreffende manier af te handelen.

Access to justice is cruciaal om geschillen op te lossen en het recht te laten gelden. Dit begrip reikt verder dan de loutere toegang tot het gerecht of de toegang tot het recht. *Justice* verwijst zowel naar het instituut van de rechterlijke organisatie als naar een rechtvaardige behandeling of beslissing. Tegenwoordig staan zowel rechtbanken als alternatieve conflictbeslechtsmechanismen en organen in voor een rechtvaardige beslechting of behandeling van een geschil. Denk hierbij aan ombudspersonen, arbiters,

¹ DEMEYERE L. en RUTTEN S. (eds.), *Conflictafhandeling buiten de rechtbank*, Intersentia, 2019, 2.

² LANCKSWEERDT E., 'Alternatieve geschillenoplossing. Bevorderd door de rechter', *NJW* 2019, (270) 271.

³ DEMEYERE L. en RUTTEN S. (eds.), *Conflictafhandeling buiten de rechtbank*, Intersentia, 2019, 2.

⁴ DELFORGE C. en DEJOLLIER A., 'La conciliation judiciaire et sa coexistence avec les principaux autres modes amiables du Code judiciaire', *JMA* 2024, (24) 25.

mediators en bemiddelaars. In sommige gevallen worden deze alternatieve vormen van conflictbeslechting zelfs als beter toegankelijk beschouwd.⁵

Macdonald onderscheidde verschillende golven naar *effective access to justice*. In de derde golf zochten wetgevers naar andere manieren om conflicten te beslechten zowel binnen als buiten de overheid. Dit leidde tot de introductie van verschillende vormen van alternatieve geschiloplossing, ook wel bekend als *Alternative Dispute Resolution* (ADR).⁶ ADR omvat elke methode van geschiloplossing waarbij geen rechterlijke uitspraak aan te pas komt. Hoewel deze methode ook binnen een gerechtelijke context kunnen functioneren, blijft het uitgangspunt dat partijen zelf tot een oplossing komen.⁷ Toch bleef het gebruik van ADR vaak beperkt, tenzij men ertoe verplicht werd.

Ook in België is deze derde golf terug te vinden. Het Gerechtelijk Wetboek voorziet intussen in meerdere vormen van alternatieve geschiloplossing, zoals de minnelijke schikking bij de rechter, de poging tot minnelijke schikking bij de kamer voor minnelijke schikking, bemiddeling en collaboratieve onderhandelingen. Ook arbitrage behoort tot de mogelijkheden, al wordt dit eerder beschouwd als een vorm van alternatieve geschilbeslechting dan van geschiloplossing. Daarnaast bestaan er nog tal van andere methoden, zoals gewone onderhandelingen, bindende derdenbeslissingen, mediation-arbitration, arbitration-mediation. De lijst van alternatieve methodes is lang en blijft groeien, wat de diversiteit en flexibiliteit van ADR weerspiegelt als waardevol alternatief voor de traditionele gerechtelijke weg.⁸

De belangrijkste beleidsfactor achter de actieve bevordering van alternatieve geschiloplossing is de groeiende bezorgdheid over de betaalbaarheid van het rechtssysteem, zeker in tijden van besparingen. ADR wordt daarnaast niet enkel gezien als een kostenbesparend alternatief voor gerechtelijke procedures, maar ook als een instrument dat tal van bijkomende voordelen met zich meebrengt. Zo kan ADR leiden tot een aanzienlijke tijdswinst, wat zowel voor de betrokken partijen als voor de rechterlijke instanties een aanzienlijke verlichting betekent. Daarenboven biedt een onderhandelde en door de partijen zelf gedragen oplossing vaak een grotere meerwaarde dan een door de

⁵ GIBENS S., *Access to justice en een beleid rond de preventieve rechtshulp in Vlaanderen: naar een sociaal-juridische praktijk?*, doctoraat UAntwerpen, 2018, 19, <https://repository.uantwerpen.be/docman/irua/7014f3/151698.pdf>.

⁶ MACDONALD R., 'Access to Civil Justice' in CANE P. en KRITZER H. (eds.), *The Oxford Handboek of Empirical legal Research*, Oxford University Press, 2010, 506.

⁷ LANCKSWEERDT E., 'Alternatieve geschillenoplossing. Bevorderd door de rechter', *NJW* 2019, (270) 270.

⁸ *Ibid.*, 271.

rechter opgelegde beslissing. Laatstgenoemde kan immers, door haar dwingend karakter, aanleiding geven tot verdere escalatie van het conflict.⁹

De wetgever erkent deze voordelen en beschouwt de gang naar de rechter als een *ultimum remedium*, een laatste redmiddel wanneer minnelijke oplossingstrajecten geen soelaas bieden.¹⁰ In dit kader heeft men de rol van de rechter versterkt. Zo kan de rechter de partijen verplichten een bemiddelingspoging te doen alvorens over te gaan tot berechting van het geschil.¹¹ Daarnaast kan hij de partijen vragen naar de stappen die zij al hebben ondernomen om hun geschil in der minne te schikken. Indien deze nog niet zijn genomen, zal de rechter hen wijzen op de mogelijkheid van een minnelijke schikking.¹² In de arbeidsrechtbank gaat de wetgever zelfs een stap verder. Elk debat moet er, op straffe van nietigheid, voorafgegaan worden door een poging tot minnelijke schikking.¹³

Het valt op dat het aantal ADR-vormen de afgelopen jaren sterk is toegenomen. De oprichting van de kamer voor minnelijke schikking vormt een recente aanvulling op het reeds uitgebreide ADR-aanbod. Niettemin achtte de wetgever het noodzakelijk om dit specifieke mechanisme binnen de rechtbank te creëren. De veelheid aan opties kan echter leiden tot verwarring en besluiteloosheid. In dat licht rijst de vraag in hoeverre de invoering van alweer een nieuwe ADR-vorm daadwerkelijk bijdraagt aan de bevordering van alternatieve geschiloplossing en hoe relevant en noodzakelijk deze kamers zullen zijn.

B. Onderzoeksvraag

1. Met mijn onderzoek wens ik de relevantie en de noodzaak van de oprichting van de kamers voor minnelijke schikking in kaart te brengen. In dit onderzoek zal worden nagegaan op welke wijze deze kamers een bijdrage leveren aan het ADR-landschap en hoe zij zich onderscheiden van andere vormen van alternatieve geschiloplossing. In het bijzonder wordt de KMS vergeleken met drie verwante ADR-trajecten: (1) de minnelijke schikking onder leiding van de rechter, (2) bemiddeling en (3) collaboratieve

⁹ VERHOEVEN M., 'Wetgever breidt gebruik van kamers voor minnelijke schikking uit', *Juristenkrant* 2024, 11; VANMARCKE M., 'Verzoening 2.0.: de nieuwe Kamers voor Minnelijke Schikking van de arbeidsrechtbanken', *SOCWEG* 2024, (21) 22.

¹⁰ Wetsontwerp houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en houdende wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing, KAMER 2017-2018, 5 februari 2018, nr. 54-2919/001, 55.

¹¹ Art. 1734, §1, tweede lid Ger.W.

¹² Art. 730/1, §2 Ger.W.

¹³ Art. 734 Ger.W.

onderhandeling. Deze trajecten zijn geselecteerd omdat zij het meest frequent voorkomen en inhoudelijk het nauwst aansluiten bij de werking en doelstellingen van de KMS. Andere vormen van ADR vallen buiten het bestek van dit onderzoek. Tevens zal worden onderzocht in hoeverre deze kamers een meerwaarde bieden voor de toegankelijkheid tot het recht. Daarbij worden zowel de potentiële voordelen als mogelijke nadelen in kaart gebracht.

De onderzoeksvraag luidt als volgt: “Zal de oprichting van de kamers voor minnelijke schikking de nood aan toegankelijkheid vervullen en bijkomend een meerwaarde leveren aan het ADR-landschap?”

C. Onderzoeksmethode

Voor dit onderzoek wordt voornamelijk gebruik gemaakt van de klassiek juridische methode. Deze benadering richt zich op de analyse van het toepasselijk recht, zoals vastgelegd in geschreven en ongeschreven bronnen op nationaal, Europees en internationaal niveau. Daarbij worden ook beginsels, concepten, rechtspraak en rechtsleer onderzocht en geïnterpreteerd.¹⁴ Het onderzoek wordt uitgevoerd als een literatuurstudie, waarbij de nadruk ligt op een beschrijvende analyse van het huidige juridische kader.¹⁵

Daarnaast wordt een rechtsvergelijkende methode toegepast. Door het Belgische model van de kamer voor minnelijke schikking te vergelijken met een gelijkaardig mechanisme in een ander rechtsstelsel, kunnen relevante inzichten worden verschaft. Dit draagt bij aan een beter begrip van het eigen systeem en laat toe om eventuele verbeterpunten te formuleren.¹⁶

Er is gekozen voor een micro-rechtsvergelijking met het Franse recht. Hierbij wordt de Belgische kamer voor minnelijke schikking vergeleken met de Franse *conciliateur de justice*. Het Franse recht werd gekozen om verschillende redenen. Ten eerste is het Franse rechtssysteem, net zoals het Belgische, georganiseerd zoals een continentaal Europees rechtssysteem, dat voornamelijk deductief georganiseerd is. Dit maakt de analyse van de juridische bronnen toegankelijker. Ten tweede is het Frans, naast mijn moedertaal

¹⁴ KESTEMONT L., *Handbook on legal methodology. From Objective to Method*, Intersentia, 2018, 5.

¹⁵ TJONG TJIN TAI E. en VERBRUGGEN P., ‘Onderzoeksmethoden in de rechtswetenschap: Over pluraliteit en vernieuwing’, *Nederlands Juristenblad* 2022, 4.

¹⁶ KESTEMONT L., *Handbook on legal methodology. From Objective to Method*, Intersentia, 2018, 12.

Nederlands en het Engels, de taal die me het beste ligt. Ten slotte heeft het Frans als officiële taal in België ook een belangrijke juridische en maatschappelijke relevantie.

II. Kamer voor minnelijke schikking

A. Historiek en uitbreiding van de kamers voor minnelijke schikking

1. In de familierechtbank sinds 2013

In 2013 introduceerde de wetgever de kamer voor minnelijke schikking (hierna: KMS) binnen de familie- en jeugdrechtbank.¹⁷ Dit initiatief werd genomen om het vertrouwen van de burger in de werking van het gerecht te herstellen. Het gerecht werkte traag en bood vaak geen oplossingen die de partijen in het burgerlijk proces tevredenstelden. Rechterlijke tussenkomst bracht bijgevolg noch echte vrede in de relatie tussen de burgers onderling, noch tussen de burgers en de overheid. Van de overheid wordt echter verwacht dat zij een efficiënt systeem biedt voor de afhandeling van geschillen. Geschillen oplossen via een vorm van ADR werd in dat kader als essentieel beschouwd om het vertrouwen van de burgers in de overheid te herstellen.¹⁸

De Hoge Raad voor de Justitie voerde een evaluatie uit van de werking van de KMS binnen de verschillende familierechtbanken in België. Daarbij werd onder meer gepeild naar de tevredenheid over de werking van de KMS. Daaruit blijkt dat 68,87 procent van de advocaten aangeeft dat de KMS aan hun verwachtingen voldoet. Vooral de rustige en constructieve sfeer, waarin partijen zich vrij kunnen uitdrukken, en het vertrouwen dat de schikkingsrechter uitstraalt door zijn ervaring en actieve betrokkenheid, worden gewaardeerd. Tegelijkertijd uitte een deel van de advocaten ontevredenheid over lange wachttijden en een tekort aan zittingen. Ook wordt gewezen op situaties waarin rechtzoekenden zich onder druk gezet of geïntimideerd voelen, waardoor zij sneller akkoord gaan dan gewenst. Niettemin merkt 68,83 procent van de advocaten op dat hun cliënten een duidelijk verschil ervaren tussen een zitting bij de KMS en een zitting ten gronde. De zachtere aanpak, de grote luisterbereidheid van de rechter en de extra tijd om argumenten naar voren te brengen dragen bij aan een positieve ervaring. Verder gelooft 88,78 procent van de advocaten dat een zitting bij de KMS ook een positieve invloed heeft op het verdere verloop van de procedure, zelfs wanneer geen volledig akkoord werd

¹⁷ Wet 30 juli 2013 betreffende de invoering van een familie- en jeugdrechtbank, *BS* 27 september 2013 (ed. 2).

¹⁸ Amendement van mevrouw S. Lahaye-Battheu op het wetsvoorstel betreffende de invoering van een familie- en jeugdrechtbank, *KAMER*, 2010-2011, 22 juni 2011, nr. 53-0682/010, 5.

bereikt. De KMS draagt volgens hen bij aan het deblokken van dossiers, het verkrijgen van rechterlijk advies en het helpen herformuleren van het conflict. Ook het temporele aspect wordt als bijzonder positief beschouwd. De schikkingsrechter beschikt over voldoende tijd om naar de partijen te luisteren, wat bijdraagt aan het gevoel van gehoord worden. Onder begeleiding van de rechter wordt er gewerkt aan een oplossing die de autonomie van de partijen respecteert. Wanneer een akkoord op vrijwillige basis tot stand komt, is de kans op naleving doorgaans groter dan bij een opgelegde beslissing. Bovendien wordt het positief ervaren dat partijen daadwerkelijk aan het woord komen, wat bijdraagt aan het verminderen van spanningen en het bevorderen van de dialoog tussen de betrokkenen. Toch zijn er ook kritische stemmen. Sommige respondenten beschouwden de KMS als tijdverlies en vrezen dat het tot frustraties bij partijen kan leiden. De rechters zelf benadrukken echter de meerwaarde van de KMS, onder andere de mogelijkheid om meer tijd te besteden aan het luisteren naar partijen en het feit dat gedragen beslissingen beter worden nageleefd.¹⁹ Concluderend blijkt dat de KMS een duidelijke meerwaarde biedt. De werking ervan wordt positief beoordeeld door zowel rechtzoekenden als advocaten en magistraten.²⁰

2. Uitbreiding naar rechtbank van eerste aanleg, arbeidsrechtbank, ondernemingsrechtbank, hof van beroep en arbeidshof

Met de wet van 19 december 2023 koos de wetgever voor een structurele uitbreiding van de KMS. Vanaf 1 september 2025 wordt de oprichting van een KMS verplicht in elke rechtbank van eerste aanleg, arbeidsrechtbank, ondernemingsrechtbank en in elk hof van beroep en arbeidshof.²¹ Tot die datum blijft de oprichting facultatief. Indien een hof of rechtbank in verschillende afdelingen is onderverdeeld, moet minstens één van de afdelingen een dergelijke kamer inrichten.²² Dit zorgt voor een evenwicht tussen enerzijds de organisatorische beperkingen van kleinere rechtbanken, en anderzijds de noodzaak om de gelijke toegang tot de KMS tussen de rechtzoekenden te waarborgen. Deze regeling

¹⁹ HOGE RAAD VOOR DE JUSTITIE, Kamers voor minnelijke schikking – onderzoek van de Hoge Raad voor de Justitie over de werking van de KMS, 14 oktober 2022, 17.

²⁰ *Ibid.*, 20.

²¹ Art. 90 wet 19 december 2023 houdende diverse bepalingen in burgerlijke en gerechtelijke zaken, BS 27 december 2023 (ed. 2).

²² Art. 76, §1, vierde lid Ger.W. (REA); art. 81, eerste lid Ger.W. (Arbrb.); art. 84, eerste lid Ger.W. (Orb.); art. 104, eerste lid (Arbh.); Aangezien de hoven van beroep niet zijn opgedeeld in afdelingen, bestaat geen gelijkaardige bepaling voor het hof van beroep.

garandeert dat partijen binnen hun eigen gerechtelijk arrondissement een beroep kunnen doen op een KMS, zonder zich hiervoor naar een andere regio te moeten verplaatsen.²³

De wetgever koos ervoor om geen KMS in te richten binnen het vredegerecht, de politierechtbank, het hof van assisen en het Hof van Cassatie. Deze beslissing kan worden verantwoord in het licht van de afstand tussen het rechtscollege en de rechtzoekende, alsook de aard en de functie van de betrokken rechtscolleges.²⁴ Zo past een aparte schikkingskamer bijvoorbeeld minder binnen de laagdrempelige en pragmatische aanpak van de vrederechter die fungeert als nabijheidsrechter en van nature minnelijk schikt. Een ander voorbeeld is het Hof van Cassatie waarbij de minnelijke schikking onverenigbaar is met zijn louter juridische toetsingsrol, aangezien deze geen inhoudelijke boordeling van het geschil toelaat.²⁵

Door het inrichten van de KMS in de meeste hoven en rechtbanken die burgerlijke zaken, ondernemingszaken en sociale zaken behandelen, wenst de wetgever het gebruik van minnelijke oplossingen van conflicten aan te moedigen. De nieuwe wet heeft een duidelijke doelstelling: partijen ondersteunen in hun zoektocht naar een vreedzame en vrijwillige oplossing van hun geschil en ze helpen in hun poging om tot een minnelijke schikking te komen.²⁶ Deze nieuwe wet ligt in het verlengde van de wet van 30 juli 2013 betreffende de invoering van een familie- en jeugdrechtbank en de wet van 18 juni 2018 houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en bepalingen met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschiloplossing.²⁷ Ze weerspiegelt een bredere mentaliteitswijziging in de manier waarop de samenleving, van rechtzoekenden tot advocaten en magistraten, naar geschilbeslechting kijkt. Op sociologisch vlak draait deze hervorming niet enkel om het verminderen van de werklast van de rechtbanken of het wegwerken van achterstanden, al zijn dat welgekomen neveneffecten. De wetgever streeft vooral naar een fundamentele verschuiving in de perceptie van justitie. Onze rechtbanken

²³ INGHELS B. en DEJOLLIER A., ‘Conciliation judiciaire et généralisation des chambres de règlement à l’amiable: une utopie devenue réalité’, *JT* 2024, (141) 147; Wetsontwerp houdende diverse bepalingen in burgerlijke en gerechtelijke zaken, KAMER, 2022-2023, 30 september 2023, nr. 55-3552/001, 41.

²⁴ LANCKSWEERDT E., ‘Alternatieve geschillenoplossing. Bevorderd door de rechter’, *NJW* 2019, (270) 276.

²⁵ INGHELS B. en DEJOLLIER A., ‘Conciliation judiciaire et généralisation des chambres de règlement à l’amiable: une utopie devenue réalité’, *JT* 2024, (141) 152.

²⁶ VANMARCKE M., ‘Verzoening 2.0.: de nieuwe Kamers voor Minnelijke Schikking van de arbeidsrechtbanken’, *SOCWEG* 2024, (21) 21.

²⁷ Wetsontwerp houdende diverse bepalingen in burgerlijke en gerechtelijke zaken, KAMER, 2022-2023, 30 september 2023, nr. 55-3552/001, 16.

moeten niet langer enkel worden gezien als arena's van juridische strijd, maar ook als plaatsen van dialoog, verzoening en herstel.²⁸

Voor 2018 waren er al diverse individuele en punctuele initiatieven op het gebied van verzoening en bevordering van bemiddeling. Deze steunden op de algemene wettelijke bevoegdheid van de rechter om partijen te verzoenen.²⁹ Ze werden vaak gedragen door geëngageerde magistraten met als gevolg dat het vertrek van een magistraat een einde kon maken aan een vernieuwend experiment.³⁰ De wet van 18 juni 2018 introduceerde een meer gestructureerde aanpak. Verschillende rechtbanken boden reeds een KMS aan, waartoe rechtzoekenden zich konden wenden om hun geschil in der minne op te lossen tijdens een zitting ter minnelijke schikking onder begeleiding van een beroepsmagistraat. Deze aanpak bleek bijzonder succesvol, met een schikkingspercentage van bijna 80 procent. De nieuwe wet wil voortbouwen op dit succes.³¹

Hoewel sommige hoven en rechtbanken reeds over een KMS beschikten, vormt de nieuwe wet een aanzienlijke meerwaarde doordat zij duidelijke en uniforme regels invoert, ongeacht het rechtscollege waarin de KMS is ondergebracht of de materie die zij behandelt. Dit draagt niet alleen bij aan een verhoogde rechtszekerheid, maar versterkt ook het vertrouwen van de partijen in de schikkingsprocedure.³²

²⁸ BECKER M., 'La conciliation, le renvoi en médiation par le juge et les CRA: une autre facette du métier de juge [Les chambres de règlement à l'amiable]', *JTT* 2024, (433) 433.

²⁹ UYTENDAELE N., 'La conciliation: concept et cadre légal belge', *JMA* 2024, (12) 19.

³⁰ INGHELS B. en DEJOLLIER A., 'Conciliation judiciaire et généralisation des chambres de règlement à l'amiable: une utopie devenue réalité', *JT* 2024, (141) 143.

³¹ Wetsontwerp houdende diverse bepalingen in burgerlijke en gerechtelijke zaken, KAMER, 2022-2023, 30 september 2023, nr. 55-3552/001, 16-17.

³² VERHOEVEN M., 'Wetgever breidt gebruik van kamers voor minnelijke schikking uit', *Juristenkrant* 2024, 11; VANDENBUSSCHE W., '[Kamer voor minnelijke schikking] De impact van de Wet van 19 december 2023 op de KMS-praktijk in familiezaken', *T.Fam.* 2025, (59) 60; VANMARCKE M., 'Verzoening 2.0.: de nieuwe Kamers voor Minnelijke Schikking van de arbeidsrechtbanken', *SOCWEG* 2024, (21) 24.

B. Werking kamers voor minnelijke schikking

1. Toegang tot de kamers voor minnelijke schikking

(a) Voorwaarden tot minnelijke schikking

Strikt genomen legt de wet enkel de grondvoorwaarden vast voor een minnelijke schikking voorafgaand aan een gerechtelijke procedure. De wet voorziet niet expliciet in de mogelijkheid, noch in de modaliteiten, van een minnelijke schikking tijdens een lopende gerechtelijke procedure.³³ Niettemin kan men bij analogie aannemen dat dezelfde voorwaarden van toepassing zijn, ongeacht of de schikkingspoging plaatsvindt in de precontentieuze dan wel in de contentieuze fase.³⁴

Artikel 731/1 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt dat iedere inleidende hoofdvordering tussen partijen die bekwaam zijn om een dading aan te gaan en betreffende zaken welke voor dading vatbaar zijn, op verzoek van een partij of met beider instemming vooraf aan de bevoegde rechter ter minnelijke schikking kan worden voorgelegd.³⁵

Hier vloeien drie essentiële voorwaarden uit voort.

Een eerste vereiste voor de toegang tot een minnelijke schikking is het bestaan van een rechtsgeschil.³⁶ In geval van een schikkingspoging tijdens een lopend geding is aan deze voorwaarde vanzelfsprekend voldaan. Bij een voorafgaande schikkingspoging ligt dit minder voor de hand. De mogelijkheid om een inleidende hoofdvordering ter minnelijke schikking voor te leggen, impliceert dat de verzoekende partij aanspraak maakt op (de handhaving van) een subjectief recht. Er moet dus sprake zijn van een reeds bestaand en actueel geschil, hetzij in rechte, hetzij in feite, ofwel van een ernstig bedreigd recht waarvan men de schending wil voorkomen.³⁷ Het volstaat niet dat een partij zich tot de rechter wendt louter om een goedkope uitvoerbare titel te bekomen, zoals men die bij een notaris doorgaans duurder verkrijgt. In dergelijk geval ontbreekt het vereiste belang bij

³³ RAES S., *Minnelijke schikkingen in de familierechtbank. Een empirisch-juridische evaluatie*, Wolters Kluwer Belgium, 2021, 177.

³⁴ VANDENBUSSCHE W., '[Kamer voor minnelijke schikking] De impact van de Wet van 19 december 2023 op de KMS-praktijk in familiezaken', *T.Fam.* 2025, (59) 62.

³⁵ Art. 731/1 Ger.W.

³⁶ DANIELS C., 'Voorafgaandelijke poging tot minnelijke schikking (commentaar bij artikel 731/1 Ger.W.)' in X. (ed.), *Gerechtelijke recht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer Belgium, 2025, (91) 92.

³⁷ RAES S., *Minnelijke schikkingen in de familierechtbank. Een empirisch-juridische evaluatie*, Wolters Kluwer Belgium, 2021, 177.

de vordering.³⁸ Een schikkingsrechter die louter gevraagd wordt om akte te nemen van een reeds gesloten akkoord, dient dan ook in principe te weigeren wegens gebrek aan rechtsmacht.³⁹ Een minnelijke schikking moet immers gericht zijn op de beëindiging van een bestaand geschil of het voorkomen van een toekomstig geschil over een ernstig bedreigd recht.⁴⁰

Een tweede voorwaarde betreft de bekwaamheid van de partijen om een dading aan te gaan, en het feit dat het geschil betrekking moet hebben op zaken die voor dading vatbaar zijn.⁴¹ Een dading is een contract waarbij partijen een gerezen geschil beëindigen of een toekomstig geschil voorkomen.⁴² Hoewel dit niet expliciet in de wet is opgenomen, zijn wederzijdse toegevingen essentieel om een overeenkomst als dading te kwalificeren.⁴³ In de toekomst zal Boek 7 van het Burgerlijk Wetboek de bijzondere overeenkomsten omvatten. Het wetsontwerp definieert een dading als een contract waarbij de partijen, door wederzijdse toegevingen, een geschil beëindigen of vermijden.⁴⁴ Men is bekwaam om een dading aan te gaan zodra men de leeftijd van achttien jaar bereikt heeft.⁴⁵ Op dit moment bepaalt de wet niet expliciet wat het voorwerp van een dading kan uitmaken. Dit verandert met toekomstig artikel 7.7.10 BW, dat stelt dat partijen een dading kunnen sluiten over elk geschil van vermogensrechtelijke aard, en ook over elk geschil van niet-vermogensrechtelijke aard voor zover dit betrekking heeft op rechten waarover zij kunnen beschikken.⁴⁶

Belangrijk is dat de wetgever bepaalt dat partijen bekwaam dienen te zijn om een dading aan te gaan en dat de zaak vatbaar moet zijn voor dading. Dit betekent echter niet dat elk akkoord dat in de KMS bereikt wordt, noodzakelijkerwijs een dading is.⁴⁷ Wederzijdse toegevingen zijn een

³⁸ Zie art. 17-18 Ger.W. Enkel die vorderingen die men ter beoordeling aan de rechtbank kan voorleggen, kunnen eveneens rechtstreeks ter minnelijke schikking worden voorgelegd.

³⁹ RAES S., 'Hete hangijzers inzake de werking van de kamers voor minnelijke schikking', *T.Fam.* 2018, (192) 199.

⁴⁰ RAES S., *Minnelijke schikkingen in de familierechtbank. Een empirisch-juridische evaluatie*, Wolters Kluwer Belgium, 2021, 178.

⁴¹ Art. 731/1 Ger.W.

⁴² Art. 2044 oud BW.

⁴³ PORTUGAELS N. '[Focus op bijzondere overeenkomsten] Dading' in BECUE K., BEECKWEE A., DEL CORRAL J., e.a. (eds.), *Focus op Bijzondere overeenkomsten*, Wolters Kluwer Belgium, 2022, (545) 545.

⁴⁴ Art. 7.9 toekomstig Boek 7 BW, zie Wetsontwerp houdende invoeging van boek 7 "Bijzondere contracten" in het Burgerlijk Wetboek, KAMER, 2023-2024, 16 april 2024, nr. 55-3973/001, 246.

⁴⁵ Art. 488 oud BW.

⁴⁶ Art. 7.10 toekomstig Boek 7 BW, zie Wetsontwerp houdende invoeging van boek 7 "Bijzondere contracten" in het Burgerlijk Wetboek, KAMER, 2023-2024, 16 april 2024, nr. 55-3973/001, 246.

⁴⁷ DANIELS C., 'Voorafgaandelijke poging tot minnelijke schikking (commentaar bij artikel 731/1 Ger.W.)' in X. (ed.), *Gerechtelijke recht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer Belgium, 2025, (91) 92.

essentiële voorwaarde voor een dading⁴⁸, terwijl een minnelijke schikking ook zonder dergelijke toegevingen tot stand kan komen. Niet elk akkoord bereikt na een minnelijke schikking bevat wederzijdse toegevingen en is bijgevolg een dading.⁴⁹

Ten derde dient het geschil te worden voorgelegd aan de rechter die bevoegd is om er inhoudelijk kennis van te nemen.⁵⁰ De schikking dient dus te gebeuren door de KMS binnen de rechtbank of het hof die zowel materieel als territoriaal bevoegd is om kennis te nemen van het geschil.⁵¹

De wetgever voorziet bovendien in waarborgen om te voorkomen dat een minnelijke schikking tot stand komt onder druk of dwang. Indien ernstige aanwijzingen bestaan dat een partij geweld, bedreigingen of enige andere vorm van druk heeft uitgeoefend op de andere partij, mag de rechter slechts een minnelijke schikking bevelen nadat hij zich ervan heeft vergewist dat deze laatste partij vrij instemt. Daartoe dient de rechter de toestemming mondeling en buiten aanwezigheid van de andere partij te verkrijgen.⁵²

(b) Aanvatten van een schikkingspoging

§1. Voorafgaande schikkingspoging

Iedere inleidende hoofdvordering tussen partijen die bekwaam zijn om een dading aan te gaan en betreffende zaken welke voor dading vatbaar zijn, kan op verzoek van een partij of met beider instemming vooraf aan de bevoegde rechter in de KMS ter minnelijke schikking worden voorgelegd.⁵³ Dit stelt de partijen in staat aan de rechter te vragen om een poging te ondernemen om een akkoord te bereiken voordat een geding voor de rechtbank wordt ingeleid. Zodra een vordering wordt ingesteld die het geding opent, is deze voorafgaande schikkingspoging niet langer mogelijk. Het doel van deze schikkingspoging is om een laatste poging te ondernemen om een geding te vermijden.⁵⁴ Hoewel de wet niet expliciet bepaalt dat deze schikkingspoging enkel in eerste aanleg kan

⁴⁸ PORTUGAELS N. '[Focus op bijzondere overeenkomsten] Dading' in BECUE K., BEECKWEE A., DEL CORRAL J., e.a. (eds.), *Focus op Bijzondere overeenkomsten*, Wolters Kluwer Belgium, 2022, (545) 545.

⁴⁹ VERSCHULDEN G. en DE BAUW S., 'De kamer voor minnelijke schikking en de bevordering van een minnelijke oplossing van familiale geschillen' in SENAEVE P. (ed.), *Handboek familieprocesrecht*, Wolters Kluwer Belgium, 2020, (163) 174.

⁵⁰ Art. 731/1 Ger.W.

⁵¹ RAES S., *Minnelijke schikkingen in de familierechtbank. Een empirisch-juridische evaluatie*, Wolters Kluwer Belgium, 2021, 186.

⁵² Art. 731/1 Ger.W. *juncto* art. 1734, §1, derde lid Ger.W.

⁵³ Art. 734/1, §1, eerste lid *juncto* art. 731/1. Ger.W.

⁵⁴ RAES S., *Minnelijke schikkingen in de familierechtbank. Een empirisch-juridische evaluatie*, Wolters Kluwer Belgium, 2021, 242.

plaatsvinden, laat de bewoording “inleidende hoofdvordering” weinig ruimte voor de toepassing in ervan hoger beroep. Hoger beroep is immers een voortzetting van een reeds bestaand geding tussen partijen die al bij de zaak betrokken waren. Bijgevolg kan de voorafgaande schikkingspoging enkel in eerste aanleg worden toegepast, en niet in hoger beroep.⁵⁵

De rechter wordt door het verzoek tot minnelijke schikking niet gevat en heeft bijgevolg geen rechtsmacht om een uitspraak te vellen. Zijn taak bestaat louter uit het initiëren van de besprekingen en het begeleiden van de partijen naar een oplossing.⁵⁶

Het initiatiefrecht ligt bij een van de partijen afzonderlijk of bij hen beide samen. Het verzoek van een enkele partij is voldoende om een oproep tot verschijning voor de rechter te krijgen. De instemming van beide is dus niet noodzakelijk. Wel is er nood aan enige *goodwill* en bereidheid tot samenwerking om de schikkingspoging soepel te doen verlopen.⁵⁷

Partijen kunnen eenvoudig verzoeken om een voorafgaande schikkingspoging te ondernemen, aangezien het verzoek aan geen vormvereisten is onderworpen. Vervolgens worden ze bij gewone brief van de griffier opgeroepen om binnen een maand te verschijnen op dag en uur door de rechter bepaald.⁵⁸ De gewone dagvaardingstermijn van acht dagen⁵⁹ wordt verlengd aangezien niet iedere KMS wekelijks zetelt en het bijgevolg in de realiteit niet mogelijk is om partijen binnen de acht dagen te laten verschijnen. De nieuwe formulering bestendigt evenwel nog steeds een wachttermijn van acht dagen, bedoeld om te voorkomen dat een van de partijen de dag na de oproeping op een zitting moet verschijnen.⁶⁰

⁵⁵ VANDENBUSSCHE W., '[Kamer voor minnelijke schikking] De impact van de Wet van 19 december 2023 op de KMS-praktijk in familiezaken', *T.Fam.* 2025, (59) 63.

⁵⁶ RAES S., *Minnelijke schikkingen in de familierechtbank. Een empirisch-juridische evaluatie*, Wolters Kluwer Belgium, 2021, 242.

⁵⁷ *Ibid.*, 245.

⁵⁸ Art. 732 Ger.W.

⁵⁹ Art. 707 Ger.W.

⁶⁰ VANDENBUSSCHE W., '[Kamer voor minnelijke schikking] De impact van de Wet van 19 december 2023 op de KMS-praktijk in familiezaken', *T.Fam.* 2025, (59) 64.

De schikkingspoging door de rechter in de KMS is volledig kosteloos voor de partijen. Er zijn geen proceskosten aan verbonden en, aangezien nog geen inschrijving van de zaak op de rol heeft plaatsgevonden, zijn ook nog geen rolrechten verschuldigd.⁶¹

§2. Hangende de procedure

Indien er reeds een procedure loopt, kan het geschil gedurende het gehele geding ter minnelijke schikking aan de KMS worden voorgelegd, hetzij op initiatief van de rechter, tenzij alle partijen daartegen gekant zijn, hetzij op verzoek van een partij.⁶² Deze procedure staat zowel open gedurende de procedure in eerste aanleg als de procedure in hoger beroep. Zowel de inleidende kamer als de pleitkamer kunnen een zaak verwijzen naar de KMS. Ook buiten het kader van een zitting, bijvoorbeeld wanneer de zaak op de rol staat of in staat wordt gesteld, kan deze voor een verzoeningspoging in de KMS worden vastgesteld.⁶³ Een schikkingspoging hangende de procedure is mogelijk gedurende het volledige geding tot aan de sluiting van de debatten. Een louter verzoek tot een schikkingspoging zonder nieuwe elementen, volstaat niet om de debatten te doen heropenen.⁶⁴

Het initiatiefrecht ligt zowel bij de partijen als bij de rechter. Een partij kan de rechter verzoeken om een schikkingspoging te ondernemen tijdens de procedure, of beide partijen kunnen hier gezamenlijk om vragen. Partijen kunnen de rechter echter niet verplichten tot een schikkingspoging.⁶⁵ Daarnaast kan de rechter ook zelf het initiatief nemen om een schikkingspoging op te starten ingeval hij meent dat deze wenselijk of mogelijk zou zijn, tenzij beide partijen daartegen gekant zijn. De rechter doet dit door een eenvoudige vermelding op het proces-verbaal van de zitting.⁶⁶

De oproeping van de partijen geschiedt op dezelfde wijze als bij de voorafgaande schikkingspoging (cf. supra nr. 33).

⁶¹ HOVEN EN RECHTBANKEN VAN BELGIË, 'De kamer voor minnelijke schikking (KMS) wettelijk verankerd', *Hoven en rechtbanken van België* 10 januari 2024, <https://www.tribunaux-rechtbanken.be/nl/node/1610> (geraadpleegd op 25 april 2025).

⁶² Art. 734/1, §1, tweede lid Ger.W. *juncto* art. 733/1, eerste lid Ger.W.

⁶³ VANDENBUSSCHE W., '[Kamer voor minnelijke schikking] De impact van de Wet van 19 december 2023 op de KMS-praktijk in familiezaken', *T.Fam.* 2025, (59) 65.

⁶⁴ RAES S., *Minnelijke schikkingen in de familierechtbank. Een empirisch-juridische evaluatie*, Wolters Kluwer Belgium, 2021, 247.

⁶⁵ *Ibid.*, 248.

⁶⁶ Art. 734/1, §2, eerste lid Ger.W.

Ook wanneer de schikkingspoging door de rechter in de KMS plaatsvindt hangende de procedure, blijft deze volledig kosteloos voor de partijen. Er zijn geen bijkomende proceskosten aan verbonden.⁶⁷ Aangezien de zaak reeds werd ingeleid, zijn hier wel rolrechten verschuldigd.

2. Rechter

(a) Gespecialiseerde opleiding

Om als rechter in de KMS te mogen zetelen, moet men een door het Instituut voor gerechtelijke opleiding (hierna: IGO) georganiseerde gespecialiseerde opleiding inzake verzoening en doorverwijzing naar bemiddeling hebben gevolgd.⁶⁸ De benaming van deze opleiding is echter ongelukkig gekozen, aangezien een minnelijke schikking strikt genomen verschilt van een bemiddeling en een verzoening.⁶⁹ Het gaat om een gespecialiseerde opleiding van het IGO, die verschilt van de basisopleiding.⁷⁰ Deze bijkomende opleiding is een vereiste om als magistraat rechtsgeldig te kunnen zetelen in de KMS. Een minimumopleiding wordt immers noodzakelijk geacht om efficiënt minnelijke schikkingen te kunnen begeleiden.⁷¹ Ervaring met andere vormen van ADR, zoals een bemiddeling door experts, heeft aangetoond dat professionals die een opleiding hebben gevolgd aanzienlijk hogere slaagpercentages behalen in hun bemiddelingswerk. Voor de schikkende magistraat zal deze opleiding ook een gelegenheid zijn om kennis en methoden te verwerven waardoor hij zich competent voelt om zijn werk uit te voeren, waardoor het plezieriger en bevredigender wordt.⁷²

⁶⁷ HOVEN EN RECHTBANKEN VAN BELGIË, 'De kamer voor minnelijke schikking (KMS) wettelijk verankerd', *Hoven en rechtbanken van België* 10 januari 2024, <https://www.tribunaux-rechtbanken.be/nl/node/1610> (geraadpleegd op 25 april 2025).

⁶⁸ Art. 78, zevende lid (REA); art. 81, tiende lid (Arbrb.); art. 84, tweede lid (Orb.); art. 101, §2, vierde lid (HvB); art. 104, tiende lid (Arbh.) Ger.W.; Magistraten die bij de inwerkingtreding van deze wet zitting hebben in een kamer voor minnelijke schikking zijn vrijgesteld van de door het Instituut voor gerechtelijke opleiding georganiseerde gespecialiseerde opleiding inzake verzoening en doorverwijzing naar bemiddeling (art. 89 wet 19 december 2023 houdende diverse bepalingen in burgerlijke en gerechtelijke zaken).

⁶⁹ VANDENBUSSCHE W., '[Kamer voor minnelijke schikking] De impact van de Wet van 19 december 2023 op de KMS-praktijk in familiezaken', *T.Fam.* 2025, (59) 61.

⁷⁰ Wetsontwerp houdende diverse bepalingen in burgerlijke en gerechtelijke zaken, KAMER, 2022-2023, 30 september 2023, nr. 55-3552/001, 41.

⁷¹ Amendement van mevrouw S. Lahaye-Battheu op het wetsvoorstel betreffende de invoering van een familie- en jeugdrechtbank, KAMER, 2010-2011, 22 juni 2011, nr. 53-0682/010, 6.

⁷² BECKER M., 'La conciliation, le renvoi en médiation par le juge et les CRA: une autre facette du métier de juge [Les chambres de règlement à l'amiable]', *JTT* 2024, (433) 438.

Ook plaatsvervangende rechters en raadsheren kunnen in de KMS zetelen, mits zij ook een dergelijke opleiding hebben gevolgd.⁷³

Het IGO verstrekt deze opleiding. Het instituut richt zich op de volgende eindcompetenties: een conflictdiagnose stellen; communicatietechnieken toepassen om een schikking te optimaliseren; schikkingstechnieken beheersen; inzicht hebben in onderhandelingsstechnieken; een schikkingsattitude aannemen; de rol van de betrokken actoren (de schikkingsrechter, het Openbaar Ministerie, de griffier, de advocaat, ...) onderscheiden in functie van hun taak in de KMS; de wettelijke principes en de organisatorische en procedurele aspecten geldend in de KMS toepassen.⁷⁴

(b) Samenstelling kamers voor minnelijke schikking

In principe bestaat een kamer van de rechtbank van eerste aanleg uit één of drie rechters.⁷⁵ De samenstelling van de KMS binnen de rechtbank van eerste aanleg wijkt hier echter nauwelijks van af, aangezien deze niet uit drie rechters kan bestaan. Elke KMS binnen de rechtbank van eerste aanleg bestaat uit een alleenrechtsprekende rechter.⁷⁶ Het gebruik van de term “alleenrechtsprekend rechter” door de wetgever is misleidend. De aanduiding “alleenzeteld rechter” is beter geschikt, aangezien de rechter die zitting neemt in de KMS geen recht spreekt.⁷⁷

Hetzelfde geldt voor het hof van beroep. De samenstelling van de KMS binnen het hof van beroep wijkt minimaal af van de normale samenstelling⁷⁸, in die zin dat deze niet uit drie raadsheren kan bestaan. Elke KMS binnen het hof van beroep bestaat uit een raadsheer in het hof.⁷⁹

⁷³ Art. 78, zevende lid Ger.W. (REA); art. 81, elfde lid Ger.W. (Arbrb.); art. 84, tweede lid Ger.W. (Orb.); art. 102, vijfde lid Ger.W. (HvB); art. 104, elfde lid Ger.W. (Arbh.).

⁷⁴ <https://www.igo-ifj.be>; VERSCHULDEN G. en DE BAUW S., ‘De kamer voor minnelijke schikking en de bevordering van een minnelijke oplossing van familiale geschillen’ in SENAËVE P. (ed.), *Handboek familieprocesrecht*, Wolters Kluwer Belgium, 2020, (163) 185; RAES S., *Minnelijke schikkingen in de familierechtbank. Een empirisch-juridische evaluatie*, Wolters Kluwer Belgium, 2021, 284.

⁷⁵ Art. 78, eerste lid Ger.W.

⁷⁶ Art. 78, zevende lid Ger.W.

⁷⁷ VERSCHULDEN G. en DE BAUW S., ‘De kamer voor minnelijke schikking en de bevordering van een minnelijke oplossing van familiale geschillen’ in SENAËVE P. (ed.), *Handboek familieprocesrecht*, Wolters Kluwer Belgium, 2020, (163) 182; VANDENBUSSCHE W., ‘[Kamer voor minnelijke schikking] De impact van de Wet van 19 december 2023 op de KMS-praktijk in familiezaken’, *T.Fam.* 2025, (59) 61.

⁷⁸ Art. 102, §2, tweede lid Ger.W.

⁷⁹ Art. 101, §2, vijfde lid Ger.W.

Bij de samenstelling van de KMS binnen de arbeidsrechtbank, de ondernemingsrechtbank en het arbeidshof wordt rekening gehouden met het specifieke karakter van de rechtbank of het hof.⁸⁰

De KMS binnen de arbeidsrechtbank is, net zoals de reguliere kamers binnen de arbeidsrechtbank⁸¹, samengesteld uit een voorzitter, rechter in de arbeidsrechtbank, en twee rechters in sociale zaken, van wie de ene benoemd is als werkgever en de andere als werknemer.⁸² Hetzelfde geldt voor de KMS binnen het arbeidshof. Deze zijn ook, net zoals de reguliere kamers⁸³, samengesteld uit een voorzitter, raadsheer in het arbeidshof, en twee raadsheren in sociale zaken, van wie de ene benoemd is als werkgever en de andere als werknemer.⁸⁴

Binnen de ondernemingsrechtbank wordt iedere kamer, dus ook de KMS, voorgezeten door een rechter in de ondernemingsrechtbank en telt bovendien twee rechters in ondernemingszaken.⁸⁵

- (c) Onthouding vonnis of arrest over uitkomst van hetzelfde geschil voor een andere kamer

Om het succes van de KMS zoveel mogelijk te waarborgen, heeft de wetgever enkele belangrijke maatregelen genomen om de kwaliteit van het traject te verzekeren en de belangen van de partijen te beschermen.⁸⁶ Een van de belangrijkste waarborgen is dat een rechter die de verzoeningsprocedure heeft uitgevoerd in een geschil dat aan de KMS is voorgelegd, zich onthoudt deel te nemen aan een vonnis of arrest over de uitkomst van hetzelfde geschil voor een andere kamer.⁸⁷ Deze maatregel biedt partijen de nodige vrijheid om open en zonder terughoudendheid te spreken tijdens de verzoeningspogingen, wetende dat hun uitspraken of toegevingen niet zullen worden meegenomen in een later oordeel. Zo wordt vermeden dat er druk ontstaat om tot een schikking te komen uit angst voor gevolgen in een volgende procedure.⁸⁸

⁸⁰ Wetsontwerp houdende diverse bepalingen in burgerlijke en gerechtelijke zaken, KAMER, 2022-2023, 30 september 2023, nr. 55-3552/001, 42.

⁸¹ Art. 81, derde lid Ger.W.

⁸² Art. 81, elfde lid Ger.W.

⁸³ Art. 104, eerste lid Ger.W.

⁸⁴ Art. 104, elfde lid Ger.W.

⁸⁵ Art. 84, tweede lid Ger.W.

⁸⁶ RAES S., *Minnelijke schikkingen in de familierechtbank. Een empirisch-juridische evaluatie*, Wolters Kluwer Belgium, 2021, 290.

⁸⁷ Art. 734/4, §4 Ger.W.

⁸⁸ RAES S., *Minnelijke schikkingen in de familierechtbank. Een empirisch-juridische evaluatie*, Wolters Kluwer Belgium, 2021, 292; VANDENBUSSCHE W., '[Kamer voor minnelijke schikking]

Deze onverenigbaarheid werkt echter maar in één richting: een rechter die een zaak in de KMS heeft behandeld, mag zich niet uitspreken over diezelfde zaak ten gronde.⁸⁹ Dit verbiedt de rechter echter niet om tijdens een inleidende zitting partijen naar de KMS te verwijzen, zelfs als hij daar zelf als schikkingsrechter zal optreden. Er is slechts sprake van een onverenigbaarheid wanneer de rechter eerst kennis heeft genomen van de zaak in de KMS en daarna nog ten gronde moet oordelen.⁹⁰

Om problemen met onverenigbaarheid te vermijden, kiezen sommige rechtbanken ervoor om slechts één schikkingsrechter aan te stellen. Dit maakt het eenvoudiger om de onverenigbaarheid te handhaven en zorgt voor een consistente werkwijze.⁹¹

Artikel 6 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens biedt garanties voor een eerlijk proces, met name dat een onafhankelijk en onpartijdig gerecht recht spreekt. Hoewel het Europees Hof voor de Rechten van de Mens heeft geoordeeld dat de combinatie van schikkings- en rechtsprekende functies in principe geen schending vormt van het objectieve criterium van onpartijdigheid⁹², heeft de Belgische wetgever toch besloten deze functies te scheiden en zo de kans op een succesvolle schikking te vergroten. De scheiding van beide rollen bevordert een zuiver proces en versterkt het vertrouwen van de partijen.⁹³

Indien de rechter die een verzoeningsprocedure in de KMS heeft uitgevoerd ook deelneemt aan de beoordeling ten gronde van hetzelfde geschil, dan kan hij worden gewraakt overeenkomstig artikel 828, 9° van het Gerechtelijk Wetboek.⁹⁴ Een beslissing die door een dergelijke rechter wordt genomen, zou absoluut nietig zijn.⁹⁵

De impact van de Wet van 19 december 2023 op de KMS-praktijk in familiezaken', *T.Fam.* 2025, (59) 76.

⁸⁹ VERSCHULDEN G. en DE BAUW S., 'De kamer voor minnelijke schikking en de bevordering van een minnelijke oplossing van familiale geschillen' in SENAEVE P. (ed.), *Handboek familieprocesrecht*, Wolters Kluwer Belgium, 2020, (163) 190.

⁹⁰ RAES S., *Minnelijke schikkingen in de familierechtbank. Een empirisch-juridische evaluatie*, Wolters Kluwer Belgium, 2021, 296.

⁹¹ *Ibid.*, 301-302.

⁹² EHRM 28 september 1995, nr. 14570/89, Procola t. Luxemburg, EHRM 27 oktober 2016, nr. 8001/07, Vardanyan en Nanushyants t. Armenië.

⁹³ RAES S., *Minnelijke schikkingen in de familierechtbank. Een empirisch-juridische evaluatie*, Wolters Kluwer Belgium, 2021, 296.

⁹⁴ Art. 734/4, §4 Ger.W.

⁹⁵ VERSCHULDEN G. en DE BAUW S., 'De kamer voor minnelijke schikking en de bevordering van een minnelijke oplossing van familiale geschillen' in SENAEVE P. (ed.), *Handboek familieprocesrecht*, Wolters Kluwer Belgium, 2020, (163) 191; RAES S., *Minnelijke schikkingen in de familierechtbank. Een empirisch-juridische evaluatie*, Wolters Kluwer Belgium, 2021, 299.

3. Verloop

(a) Raadkamer

In principe zijn de pleidooien, de verslagen en de vonnissen openbaar.⁹⁶ Toch heeft de wetgever ervoor gekozen dat de zittingen van de KMS achter gesloten deuren, in raadkamer, plaatsvinden.⁹⁷ Deze beslotenheid is gerechtvaardigd door het privé karakter van de argumenten die worden besproken. De rechter heeft vaak gedetailleerde en persoonlijke informatie nodig om de situatie goed te begrijpen en tot een oplossing te komen.⁹⁸ Partijen kunnen op deze manier in alle sereniteit spreken met elkaar, zonder het risico dat er bepaalde informatie aan het bredere publiek wordt verspreid.⁹⁹

Hoewel de zitting in beginsel niet openbaar is, kan de rechter in bepaalde gevallen, afhankelijk van de omstandigheden, alsnog de openbaarheid van de debatten bevelen. Dit kan gebeuren op eigen initiatief van de rechter, of op het verzoek van het Openbaar Ministerie of een van de betrokken partijen.¹⁰⁰

De keuze voor beslotenheid tijdens verzoeningspogingen is bedoeld om schendingen van de persoonlijke levenssfeer van de betrokken partijen te voorkomen en de kans op een succesvolle schikking te vergroten. Het zou immers moeilijk zijn om tot een verzoening te komen in de aanwezigheid van derden die niets met het geschil te maken hebben.¹⁰¹ Door de zittingen in de raadkamer te houden, wordt gewaarborgd dat de partijen zich vrij voelen om openlijk te spreken, wat de kans op een geslaagde verzoening aanzienlijk verhoogt.¹⁰²

(b) Vertrouwelijkheid

Alles wat wordt gezegd of geschreven in de loop en ten behoeve van de zittingen in de KMS is strikt vertrouwelijk.¹⁰³ Dit betekent dat de documenten en mededelingen die tijdens deze zittingen worden uitgewisseld, niet mogen worden gebruikt in enige gerechtelijke,

⁹⁶ Art. 148-149 Gw.

⁹⁷ Art. 734/4, §1, eerste lid Ger.W *juncto* art. 757, §2, eerste lid, 14° Ger.W.

⁹⁸ RAES S., *Minnelijke schikkingen in de familierechtbank. Een empirisch-juridische evaluatie*, Wolters Kluwer Belgium, 2021, 371.

⁹⁹ VANMARCKE M., 'Verzoening 2.0.: de nieuwe Kamers voor Minnelijke Schikking van de arbeidsrechtbanken', *SOCWEG* 2024, (21) 24.

¹⁰⁰ Art. 757, §2, tweede lid Ger.W.

¹⁰¹ Amendement van mevrouw S. Lahaye-Battheu op het wetsvoorstel betreffende de invoering van een familie- en jeugdrechtbank, KAMER, 2010-2011, 22 juni 2011, nr. 53-0682/010, 15.

¹⁰² Wetsontwerp houdende diverse bepalingen in burgerlijke en gerechtelijke zaken, KAMER, 2022-2023, 30 september 2023, nr. 55-3552/001, 56.

¹⁰³ Art. 734/4, §1, eerste lid Ger.W.

administratieve of arbitrale procedure, noch in andere procedures voor geschiloplossing, en zijn bijgevolg niet toelaatbaar als bewijsmateriaal. Bij schending van de vertrouwelijkheidsplicht kan de rechter of arbiter naar billijkheid een schadevergoeding toekennen en de omvang ervan bepalen. Documenten en mededelingen die desondanks in strijd met de vertrouwelijkheidsplicht worden ingebracht, worden ambtshalve uit de debatten geweerd.¹⁰⁴ Deze sanctie geldt als een van de strengste en tegelijk meest passende maatregelen bij een schending van de vertrouwelijkheid. Niettemin blijft de gedeelde informatie uiteraard wel bekend voor de partijen die aan de schikkingspoging hebben deelgenomen. Bovendien verhindert deze sanctie niet dat procespartijen op zoek gaan naar nieuwe bewijselementen die buiten het bereik van de vertrouwelijkheidsverplichting vallen.¹⁰⁵

De parlementaire voorbereiding onderstreept dat vertrouwelijkheid een absolute vereiste is om partijen de ruimte te bieden om hun geschil grondig te bespreken en op te lossen.¹⁰⁶ Vertrouwelijkheid, in combinatie met de onverenigbaarheid van de rechter, moedigt de partijen aan om openlijk alle relevante informatie te delen, zonder vrees dat dit hen later kan benadelen in een gerechtelijke procedure of door misbruik van de andere partij.¹⁰⁷

Het vertrouwelijkheidsbeginsel geldt voor alle zittingen van de KMS en strekt zich *ratione personae* uit tot iedereen die aanwezig is, zoals de KMS-rechter, de griffier, het Openbaar Ministerie, de advocaten, de partijen zelf en de eventueel aanwezige derden. *Ratione materiae* bepaalt de wet dat alles wat tijdens deze zittingen wordt gezegd en geschreven, onder de vertrouwelijkheid valt. Dit omvat niet alleen de verklaringen van partijen, maar ook die van andere aanwezige actoren. Documenten die tijdens de zitting worden opgesteld, zijn eveneens vertrouwelijk. Partijen kunnen echter gezamenlijk overeenkomen om af te wijken van deze regel en bepaalde documenten als niet-vertrouwelijk te beschouwen, of om niet-vertrouwelijke documenten toch vertrouwelijk te maken.¹⁰⁸

¹⁰⁴ Art. 1728, §4 Ger.W.

¹⁰⁵ WIJNANT T., *Advocaten en bemiddeling*, Intersentia, 2019, 91.

¹⁰⁶ Amendement van mevrouw S. Lahaye-Battheu op het wetsvoorstel betreffende de invoering van een familie- en jeugdrechtbank, KAMER, 2010-2011, 22 juni 2011, nr. 53-0682/014, 14.

¹⁰⁷ RAES S., *Minnelijke schikkingen in de familierechtbank. Een empirisch-juridische evaluatie*, Wolters Kluwer Belgium, 2021, 316.

¹⁰⁸ *Ibid.*, 317-327.

Zowel de rechter, de griffier, de advocaten als het Openbaar Ministerie zijn daarnaast eveneens onderworpen aan het strafrechtelijk betoegelde beroepsgeheim van artikel 458 Sw.

(c) Aparte gesprekken met elk van de partijen

Met instemming van de partijen, kan de rechtbank of het hof, indien zij dit nuttig achten, aparte gesprekken voeren met elke partij afzonderlijk.¹⁰⁹ Dit proces, ook wel een “caucus” genoemd in bemiddeling, is een gesprek tussen de rechter of bemiddelaar en één partij zonder de aanwezigheid van de andere partij. Het doel van deze werkwijze is om partijen de vrijheid te geven om hun emoties, bezorgdheden of gevoelige informatie te delen zonder dat de andere partij daarbij aanwezig is. Hierdoor kunnen zij in alle openheid spreken en rustig nadenken over hun positie in het geschil. Daarnaast kan de rechter, die over de nodige ervaring beschikt en de rechtspraak goed kent, met de partij de haalbaarheid van bepaalde eisen bespreken en helpen om realistische verwachtingen te scheppen.¹¹⁰ De mate van vertrouwelijkheid van deze gesprekken wordt door de partij zelf bepaald.¹¹¹

De caucus is een effectieve techniek om de communicatie tussen de partijen te bevorderen. Tijdens deze gesprekken richt de rechter of bemiddelaar zich niet op de inhoud van het geschil, maar op het proces, met als doel de eventuele obstakels weg te nemen. Dit kan bijdragen aan het kanaliseren van emoties en het verduidelijken van standpunten, wat het proces van schikking of bemiddeling soepeler kan laten verlopen.¹¹² Bovendien verkrijgt de rechter op deze manier een beter inzicht in het dossier en beschikt hij over meer speelruimte om oplossingen te introduceren of suggesties te doen.¹¹³

De mogelijkheid om deze afzonderlijke gesprekken te voeren, mits de partijen hiermee instemmen, is wettelijk verankerd en biedt een extra instrument om tot een oplossing te komen in een geschil.¹¹⁴ Niettemin bestaat er kritiek op deze werkwijze, met name

¹⁰⁹ Art. 734/4, §1, tweede lid Ger.W.

¹¹⁰ Wetsontwerp houdende diverse bepalingen in burgerlijke en gerechtelijke zaken, KAMER, 2022-2023, 30 september 2023, nr. 55-3552/001, 54-55; RAES S., *Minnelijke schikkingen in de familierechtbank. Een empirisch-juridische evaluatie*, Wolters Kluwer Belgium, 2021, 432.

¹¹¹ VANDENBUSSCHE W., '[Kamer voor minnelijke schikking] De impact van de Wet van 19 december 2023 op de KMS-praktijk in familiezaken', *T.Fam.* 2025, (59) 71.

¹¹² RAES S., *Minnelijke schikkingen in de familierechtbank. Een empirisch-juridische evaluatie*, Wolters Kluwer Belgium, 2021, 432.

¹¹³ Wetsontwerp houdende diverse bepalingen in burgerlijke en gerechtelijke zaken, KAMER, 2022-2023, 30 september 2023, nr. 55-3552/001, 54.

¹¹⁴ VERHOEVEN M., 'Wetgever breidt gebruik van kamers voor minnelijke schikking uit', *Juristenkrant* 2024, 11.

vanwege het gebrek aan tegenspraak. In de klassieke rechtspleging vormt het beginsel van tegenspraak een fundamenteel uitgangspunt, dat waarborgt dat beide partijen steeds de gelegenheid hebben om hun standpunt kenbaar te maken en te reageren op de argumenten van de wederpartij. Voor de invoering van de wet van 19 december 2023 werd aangenomen dat de rechter het recht op tegenspraak in elke rol die hij vervulde, inclusief die van verzoener, moest respecteren.¹¹⁵

De wetgever heeft echter geoordeeld dat de afwezigheid van tegenspraak in dit specifieke geval niet problematisch is. Dit besluit wordt gerechtvaardigd door het feit dat de rechter-verzoener geen uitspraak doet en dus niet belast is met het beslechten van het conflict. Daarnaast zijn de beginselen van de burgerlijke rechtspleging niet van openbare orde, waardoor partijen ervan kunnen afwijken indien zij dat wensen. Bovendien is de caucus slechts mogelijk indien de partijen hier uitdrukkelijk en vrij mee instemmen.¹¹⁶ Het blijft echter van groot belang dat de voorwaarden die aan de caucus worden gesteld, strikt worden nageleefd. De instemming van de partijen moet ondubbelzinnig en vrijwillig zijn, en de rechter moet steeds zorgvuldig beoordelen of een caucus daadwerkelijk bijdraagt aan een oplossing in het geschil.¹¹⁷ Opvallend is dat de wet niet preciseert op welke wijze deze instemming moet worden verkregen of vastgelegd.¹¹⁸

(d) In persoon verschijnen

Het succes van ADR is nauw verbonden met de persoonlijke aanwezigheid van de partijen tijdens het geding.¹¹⁹ Op de dag van de zitting tot minnelijke schikking worden de partijen dan ook geacht in persoon te verschijnen. Zij kunnen zich hierbij laten bijstaan door hun advocaten of door de personen vermeld in artikel 728 van het Gerechtelijk Wetboek.¹²⁰ Wanneer een rechtspersoon betrokken is, wordt deze vertegenwoordigd door een natuurlijke persoon die bevoegd is om de rechtspersoon te binden, tenzij de KMS anders beslist.¹²¹

¹¹⁵ VANDENBUSSCHE W., '[Kamer voor minnelijke schikking] De impact van de Wet van 19 december 2023 op de KMS-praktijk in familiezaken', *T.Fam.* 2025, (59) 72.

¹¹⁶ Wetsontwerp houdende diverse bepalingen in burgerlijke en gerechtelijke zaken, KAMER, 2022-2023, 30 september 2023, nr. 55-3552/001, 55.

¹¹⁷ VANDENBUSSCHE W., '[Kamer voor minnelijke schikking] De impact van de Wet van 19 december 2023 op de KMS-praktijk in familiezaken', *T.Fam.* 2025, (59) 72.

¹¹⁸ BECKER M., 'La conciliation, le renvoi en médiation par le juge et les CRA: une autre facette du métier de juge [Les chambres de règlement à l'amiable]', *JTT* 2024, (433) 437.

¹¹⁹ RAES S., *Minnelijke schikkingen in de familierechtbank. Een empirisch-juridische evaluatie*, Wolters Kluwer Belgium, 2021, 169.

¹²⁰ Art. 734/4, §2 Ger.W.

¹²¹ Art. 734/4, §2 Ger.W.

Hoewel de persoonlijke aanwezigheid van de partijen sterk wordt aangemoedigd, voorziet de wet niet in een sanctie wanneer een partij niet verschijnt. Daarnaast heeft de wetgever expliciet bepaald dat de afwezigheid van één van de partijen niet mag verhinderen dat het geschil toch aan de rechter wordt voorgelegd met het oog op verzoening.¹²² In de praktijk blijkt dat rechters de minnelijke schikking bij afwezigheid van een partij niet onmiddellijk beëindigen, maar de zaak vaak nogmaals uitstellen in de hoop dat de partijen alsnog aanwezig zullen zijn op een latere zitting.¹²³ Aangezien minnelijke schikking een vrijwillig karakter heeft en de partijen op elk moment kunnen beslissen om het traject stop te zetten, is het logisch dat de rechter geen sanctie kan opleggen bij niet-verschijning.¹²⁴

(e) Meerdere zittingen en uitstel voor evaluatie

Hoewel het in principe de voorkeur verdient om de minnelijke schikking binnen één zitting volledig af te ronden, kan het in bepaalde gevallen aangewezen zijn om een deel van de procedure uit te stellen.¹²⁵ De schikkingsrechter beschikt daartoe over de mogelijkheid om meerdere zittingen te wijden aan eenzelfde minnelijke schikking. Dit biedt het voordeel dat er meer tijd en diepgang is om de verschillende aspecten van het geschil in detail te bespreken. Wanneer er sprake is van talrijke onderliggende spanningen, is het weinig zinvol om deze te negeren en zich uitsluitend te richten op het zo snel mogelijk bereiken van een akkoord in één zitting. Meerdere zittingen bieden partijen de gelegenheid om grondiger te reflecteren over de voorgestelde oplossingen, wat de doordachtheid en de duurzaamheid van het uiteindelijke akkoord ten goede komt.¹²⁶

De schikkingsrechter beschikt eveneens over de mogelijkheid om de behandeling van de zaak uit te stellen ter evaluatie van een voorlopige regeling. Partijen verkiezen immers geregeld om in eerste instantie slechts een voorlopige overeenkomst te sluiten, met als doel na te gaan hoe deze regeling in de praktijk functioneert, en vervolgens op termijn tot een definitieve regeling te komen. Deze werkwijze biedt de mogelijkheid om een werkbare en duurzame oplossing te ontwikkelen. In de praktijk stellen rechters een zaak vaak uit,

¹²² Wetsontwerp houdende diverse bepalingen in burgerlijke en gerechtelijke zaken, KAMER, 2022-2023, 30 september 2023, nr. 55-3552/001, 55.

¹²³ HOGE RAAD VOOR DE JUSTITIE, Kamers voor minnelijke schikking – onderzoek van de Hoge Raad voor de Justitie over de werking van de KMS, 14 oktober 2022, 13.

¹²⁴ VANDENBUSSCHE W., '[Kamer voor minnelijke schikking] De impact van de Wet van 19 december 2023 op de KMS-praktijk in familiezaken', *T.Fam.* 2025, (59) 74.

¹²⁵ DISKEUVE E. en DEGRYSE J., 'La CRA [Chambre de règlement à l'amiable] à l'épreuve de la pratique', *JT* 2019, (226) 227.

¹²⁶ RAES S., *Minnelijke schikkingen in de familierechtbank. Een empirisch-juridische evaluatie*, Wolters Kluwer Belgium, 2021, 447.

met tussentijd van enkele maanden, zodat de afgesproken regeling kan worden uitgetest, ter zitting geëvalueerd, en, indien nodig, bijgestuurd. Dit laat de rechter bovendien toe om op geregelde wijze te controleren in welke mate de partijen hun engagementen daadwerkelijk naleven en waar eventuele resterende pijnpunten zich situeren.¹²⁷

Het uitstellen van de zaak naar een volgende zitting biedt niet alleen de mogelijkheid om partijen extra reflectietijd te geven, maar stelt hen tevens in staat om de nodige aandacht te besteden aan de zorgvuldige opstelling van het akkoord. Dit verhoogt de kwaliteit en de gedragenheid van de overeenkomst en kan mogelijke problemen bij de uitvoering en interpretatie ervan in de toekomst helpen vermijden.¹²⁸

4. Einde van de minnelijke schikking

(a) Schikking

§1. Proces-verbaal van verschijsning tot minnelijke schikking

Wanneer een voorafgaande schikkingspoging, die plaatsvindt voordat een geding bij de rechtbank wordt ingeleid, resulteert in een minnelijke schikking, worden de afspraken door de KMS vastgelegd in een proces-verbaal van verschijsning tot minnelijke schikking (hierna: proces-verbaal). Dit proces-verbaal wordt, tenzij de partijen hiervan afzien, voorzien van een formulier van tenuitvoerlegging, waardoor de schikking uitvoerbaar wordt.¹²⁹

Aangezien het akkoord voortvloeit uit een voorafgaande schikkingspoging, kan dit enkel resulteren in een proces-verbaal en niet in een akkoordvonniss. De KMS-rechter heeft immers niet de rechtsmacht om een vonnis te wijzen.¹³⁰ Daarentegen kan een akkoord dat tijdens een lopend geding tot stand komt, zowel in een akkoordvonniss als in een proces-verbaal worden vastgelegd.¹³¹

¹²⁷ *Ibid.*, 448.

¹²⁸ *Ibid.*, 659.

¹²⁹ Art. 734/2, §1 Ger.W.

¹³⁰ VERSCHELDEN G. en DE BAUW S., ‘De kamer voor minnelijke schikking en de bevordering van een minnelijke oplossing van familiale geschillen’ in SENAEVE P. (ed.), *Handboek familieprocesrecht*, Wolters Kluwer Belgium, 2020, (163) 207.

¹³¹ RAES S., *Minnelijke schikkingen in de familierechtbank. Een empirisch-juridische evaluatie*, Wolters Kluwer Belgium, 2021, 254.

Een proces-verbaal is noch inhoudelijk, noch vormelijk gelijk te stellen met een rechtsprekende handeling.¹³² Het verschilt op substantiële wijze van een akkoordvonniss. Zo is een proces-verbaal vatbaar voor vernietiging, maakt het geen einde aan het geding, moet het niet worden geregistreerd en kan er geen enkel rechtsmiddel tegen worden aangewend. Hoewel er geen strikte vormvereisten zijn voor het proces-verbaal, is het essentieel dat het akkoord in heldere bewoordingen wordt vastgelegd om problemen bij de uitvoering te voorkomen. Het is bovendien aan te raden dat de rechter en de griffier het proces-verbaal samen met de partijen ondertekenen, om de rechtsgeldigheid te versterken.¹³³

§2. Akkoordvonniss

Wanneer een schikkingspoging tijdens een lopende procedure, dus nadat het geding reeds aanhangig is gemaakt, resulteert in een minnelijke oplossing, kan de rechter of het hof de bewoordingen van het volledige of gedeeltelijke akkoord vastleggen in een vonnis of arrest.¹³⁴ In een akkoordvonniss beperkt de rechter zich tot het verlenen van de vorm van een vonnis aan het tussen de partijen bereikte akkoord. Tegen een dergelijk akkoordvonniss kunnen partijen in principe geen rechtsmiddel aanwenden, tenzij het akkoord op onwettige wijze tot stand is gekomen. Wel is het akkoordvonniss vatbaar voor uitlegging en verbetering.¹³⁵ Naast de gronden en het beschikkend gedeelte moeten in het akkoordvonniss, op straffe van nietigheid, enkele wettelijk voorgeschreven vermeldingen worden opgenomen.¹³⁶

De KMS-rechter is doorgaans de meest aangewezen rechter om een akkoordvonniss op te stellen. Ook deelakkoorden kunnen worden opgenomen in een akkoordvonniss. Hoewel een deelakkoord het geschil nog niet volledig oplost en daarom op het eerste gezicht niet onder artikel 1043 Gerechtelijk Wetboek lijkt te vallen, wordt in de praktijk vaak akte genomen van dergelijke deelakkoorden.¹³⁷

¹³² RAES S., 'Hete hangijzers inzake de werking van de kamers voor minnelijke schikking', *T.Fam.* 2018, (192) 209.

¹³³ RAES S., *Minnelijke schikkingen in de familierechtbank. Een empirisch-juridische evaluatie*, Wolters Kluwer Belgium, 2021, 254.

¹³⁴ Art. 734/2, §2 Ger.W.

¹³⁵ Art. 1043 Ger.W.

¹³⁶ Art. 780 Ger.W.

¹³⁷ RAES S., *Minnelijke schikkingen in de familierechtbank. Een empirisch-juridische evaluatie*, Wolters Kluwer Belgium, 2021, 255.

(b) Geen schikking

Zowel de partijen als de rechter bij de KMS kunnen op elk moment een einde stellen aan de minnelijke schikking.¹³⁸ Dit kan gebeuren op initiatief van één van de partijen, beide partijen, of door de KMS-rechter zelf.

Wanneer een voorafgaande schikkingspoging wordt beëindigd, sluit het proces-verbaal deze poging af. Indien gewenst, kunnen de partijen vervolgens een gewone gerechtelijke procedure starten om hun geschil voor de rechtbank of het hof te laten beslechten.¹³⁹ In dit geval ontbreekt een automatische doorgang naar een contentieuze fase, zodat de partijen zelf een nieuwe gerechtelijke procedure zullen moeten inleiden.¹⁴⁰

Wanneer een schikkingspoging tijdens een lopende procedure wordt beëindigd, wordt de gerechtelijke procedure voortgezet voor de oorspronkelijke kamer die het geschil behandelt. De KMS verwijst het dossier dan via het proces-verbaal van de terechtzitting door naar die kamer.¹⁴¹ Partijen worden echter niet automatisch opgeroepen voor een nieuwe zitting van de oorspronkelijke kamer. Dit laat hen de tijd om te overwegen of zij het geding al dan niet willen voortzetten. Enkel wanneer een partij daarom verzoekt, zal een oproeping voor de zitting van de oorspronkelijke kamer plaatsvinden.¹⁴²

C. Vergelijking met andere vormen van alternatieve geschiloplossing

1. Alternatieve geschiloplossing

Wanneer partijen in een conflict verwikkeld raken, kunnen zij kiezen uit een hele reeks aan mogelijke trajecten van geschiloplossing. Deze trajecten verschillen onder meer naarmate de partijen al dan niet een externe derde bij de conflictoplossing betrekken, alsook naargelang de mate van invloed en beslissingsmacht die de betrokken derde heeft op de uitkomst van het traject. Partijen zijn dus geenszins beperkt tot de klassieke procedure van geschilbeslechting door de overheidsrechter waarbij het geschil wordt

¹³⁸ Art. 734/4, §3 Ger.W.

¹³⁹ Art. 734/3, §1 Ger.W.

¹⁴⁰ VANDENBUSSCHE W., '[Kamer voor minnelijke schikking] De impact van de Wet van 19 december 2023 op de KMS-praktijk in familiezaken', *T.Fam.* 2025, (59) 76.

¹⁴¹ Art. 734/3, §2 Ger.W.

¹⁴² VANDENBUSSCHE W., '[Kamer voor minnelijke schikking] De impact van de Wet van 19 december 2023 op de KMS-praktijk in familiezaken', *T.Fam.* 2025, (59) 76.

beslecht bij vonnis of arrest, maar kunnen tevens een breed scala aan alternatieve methoden van conflictoplossing in overweging nemen.¹⁴³

Alternatieve geschiloplossing, ook wel bekend als *Alternative Dispute Resolution* (hierna: ADR), omvat elke methode van geschiloplossing waarbij geen rechterlijke uitspraak aan te pas komt.¹⁴⁴ In het Gerechtelijk Wetboek worden verschillende vormen van ADR genoemd, zoals de minnelijke schikking bij de rechter, de poging tot minnelijke schikking bij de KMS, bemiddeling en collaboratieve onderhandelingen. Ook arbitrage behoort tot de mogelijkheden, echter is dit niet zozeer een vorm van alternatieve geschiloplossing, maar wel van alternatieve geschilbeslechting. Daarnaast bestaan er nog tal van andere methodes, zoals gewone onderhandelingen, bindende derdenbeslissingen, mediation-arbitration, arbitration-mediation. De lijst van alternatieve methodes is lang en blijft groeien, wat de diversiteit en flexibiliteit van ADR weerspiegelt als waardevol alternatief voor de traditionele gerechtelijke weg.¹⁴⁵

Met de wet van 18 juni 2018 houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en bepalingen met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschiloplossing, heeft de wetgever uitdrukkelijk gekozen voor een beleidsmatige verschuiving. Alternatieve trajecten worden niet langer beschouwd als bijkomend of aanvullend, maar als volwaardige opties. Overheidsrechtspraak dient steeds meer als plan B te worden beschouwd. Deze mentaliteitswijziging vloeit voort uit zowel praktische als inhoudelijke overwegingen.¹⁴⁶

Het streven naar een minnelijke oplossing van een conflict biedt tal van voordelen. Vooreerst betreft het vrijwillige processen, waarbij partijen niet kunnen worden gedwongen om tot een akkoord te komen. Daarnaast levert deze vorm van geschilbeslechting vaak aanzienlijke tijdswinst en een besparing op de kosten van gerechtelijke procedures op. Bemiddeling of onderhandeling biedt bovendien een grote mate van flexibiliteit. Het verloop van het proces wordt in belangrijke mate gestuurd door de partijen zelf, die hun autonomie en controle behouden. Een oplossing die door de betrokkenen gezamenlijk wordt onderhandeld en aanvaard, geniet doorgaans een grotere

¹⁴³ WIJNANT T., *Bemiddeling in Balans*, Intersentia, 2021, 17.

¹⁴⁴ LANCKSWEERDT E., 'Alternatieve geschillenoplossing. Bevorderd door de rechter', *NJW* 2019, (270) 270.

¹⁴⁵ *Ibid.*, 271.

¹⁴⁶ BOES A., 'Tendensen op het vlak van bemiddeling en verzoening' in TILLEMANN B. (ed.), *Themis 2023-2024 nr. 128 Bijzondere overeenkomsten*, Intersentia, 2024, (517) 518.

draagkracht. Doordat partijen zelf instaan voor het resultaat, wordt het conflict duurzaam beëindigd. In tegenstelling daarmee kan een opgelegde, niet zelfgekozen beslissing aanleiding geven tot nieuwe spanningen of geschillen.

2. Minnelijke schikking door de rechter

(a) Definitie, kenmerken en werking

Met de wet van 18 juni 2018¹⁴⁷ heeft de wetgever verzoening gepromoveerd tot een kerntaak van de rechter. In het kader van zijn plicht om in elke fase van het geding een minnelijke oplossing te bevorderen¹⁴⁸, stelt de wet: “*Het behoort tot de opdracht van de rechter om de partijen te verzoenen.*”¹⁴⁹

Aangezien de wet geen definitie van verzoening vastlegt, moet worden teruggegrepen naar de omschrijving uit de parlementaire voorbereiding. Daarin wordt verzoening omschreven als “*een vreedzame wijze om geschillen te regelen dankzij welke de partijen met het oog op de beëindiging van hun geschillen elkaar hetzij rechtstreeks verstaan, hetzij via een derde.*”¹⁵⁰ Die derde kan eender wie zijn, zoals de advocaat¹⁵¹, de gerechtsdeskundige¹⁵², de gerechtsdeurwaarder¹⁵³ of de rechter¹⁵⁴. Wanneer de verzoening plaatsvindt onder begeleiding van de rechter, spreekt men van een minnelijke schikking.¹⁵⁵

Er zijn twee vormen van minnelijke schikking: de voorafgaande en de incidentele. De voorafgaande schikkingspoging is een autonome procedure die voorafgaat aan het eigenlijke geding. Hierbij vraagt een partij de rechter om de tegenpartij op te roepen met als doel een minnelijke schikking te bereiken, nog voordat de zaak formeel wordt ingeleid

¹⁴⁷ Wet 18 juni 2018 houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en bepalingen met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing, *BS* 2 juli 2018, 53.455.

¹⁴⁸ Art. 730/1, §1 Ger.W.

¹⁴⁹ Art. 731, eerste lid Ger.W.

¹⁵⁰ Wetsontwerp houdende diverse bepalingen in burgerlijke en gerechtelijke zaken, KAMER, 2022-2023, 30 september 2023, nr. 55-3552/001, 47-48 *juncto* wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek in verband met de bemiddeling, KAMER, 2003-2004, 23 oktober 2003, nr. 51-0327/001, 7-8.

¹⁵¹ Art. 444 Ger.W.

¹⁵² Art. 977 Ger.W.

¹⁵³ Art. 519, §4 Ger.W.

¹⁵⁴ Art. 731, eerste lid Ger.W.

¹⁵⁵ BOES A., ‘Tendensen op het vlak van bemiddeling en verzoening’ in TILLEMANS B. (ed.), *Themis 2023-2024 nr. 128 Bijzondere overeenkomsten*, Intersentia, 2024, (517) 518.

via een dagvaarding. De incidentele schikkingspoging daarentegen wordt aangevat in de loop van een geding dat reeds aan de gang is.¹⁵⁶

In tegenstelling tot vroeger, toen elke inleidende hoofdvordering verplicht moest worden voorafgegaan door een verzoeningspoging, is een poging tot minnelijke schikking in principe niet langer verplicht.¹⁵⁷ De wetgever heeft echter in bepaalde rechtsdomeinen een uitzondering voorzien en expliciet bepaald dat een voorafgaande poging tot minnelijke schikking wel verplicht is. Dit geldt bijvoorbeeld voor arbeidszaken.¹⁵⁸

Overeenkomstig artikel 731/1 van het Gerechtelijk Wetboek kan iedere inleidende hoofdvordering tussen partijen die bekwaam zijn om een dading aan te gaan en betreffende zaken welke voor dading vatbaar zijn, op verzoek van een partij of met beider instemming vooraf ter minnelijke schikking worden voorgelegd aan de rechter die bevoegd is om ervan kennis te nemen.¹⁵⁹

Kenmerkend voor de minnelijke schikking door de rechter is dat de rechter van rol kan veranderen. In eerste instantie begeleidt de bevoegde rechter de partijen om tot een minnelijk akkoord te komen. Indien deze verzoeningspoging mislukt, kan de rechter het geschil beslechten.¹⁶⁰ Dit betekent dat dezelfde rechter, die aanvankelijk heeft getracht de partijen tot een akkoord te brengen, later mogelijk nog uitspraak moet doen over de zaak ten gronde.¹⁶¹

De wet legt geen inhoudelijke spelregels vast voor deze klassieke minnelijke schikking, waardoor rechters zelf ruime invulling kunnen geven aan de procedure.¹⁶² Dit leidt in de praktijk tot een grote variatie in werkwijzen, wat wel eens wordt omschreven als “*evenveel verzoeningspraktijken als verzoeningsmagistraten*”.¹⁶³ Niettemin moet de rechter steeds

¹⁵⁶ ALLEMEERSCH B., ‘Bemiddeling en verzoening in het burgerlijk proces’, *TPR* 2003, (409) 417.

¹⁵⁷ Art. 731, tweede lid Ger.W.

¹⁵⁸ Art. 734 Ger.W.

¹⁵⁹ Art. 731/1 Ger.W.

¹⁶⁰ BOES A., ‘Tendensen op het vlak van bemiddeling en verzoening’ in TILLEMAN B. (ed.), *Themis 2023-2024 nr. 128 Bijzondere overeenkomsten*, Intersentia, 2024, (517) 521.

¹⁶¹ DANIELS C., ‘Verzoening van partijen (commentaar bij artikel 731 Ger.W.) in X., *Gerechtelijk recht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer Belgium, 2025, (79) 85.

¹⁶² RAES S., ‘Hete hangijzers inzake de werking van de kamers voor minnelijke schikking’, *T.Fam.* 2018, (192) 194.

¹⁶³ DISKEUVE E. en DEGRYSE J., ‘La CRA [Chambre de règlement à l’amiable] à l’épreuve de la pratique’, *JT* 2019, (226) 227; INGHELS B., ‘Les questions de procédure dans la conciliation judiciaire’, *JT* 2021, (128) 128.

een evenwicht bewaren tussen zijn rol als verzoener en zijn plicht tot onpartijdigheid.¹⁶⁴ De rechter dient onpartijdig en onafhankelijk te zijn, doch niet neutraal.¹⁶⁵

Wanneer partijen tijdens de minnelijke schikking door de rechter tot een akkoord komen, wordt dit door de griffier genoteerd en vastgelegd in een officieel document met authentieke kracht. Dit officiële document kan twee vormen aannemen: het proces-verbaal van minnelijke schikking of het akkoordvonnis.¹⁶⁶ Beide documenten verlenen uitvoerbare kracht aan de gesloten overeenkomst.

Traditioneel wordt aangenomen dat een proces-verbaal van minnelijke schikking wordt opgesteld wanneer het akkoord wordt bereikt tijdens een voorafgaande schikkingspoging, terwijl voor incidentele schikkingsprocedures doorgaans het akkoordvonnis wordt gebruikt. Dit onderscheid is echter geen strikte regel. Partijen die tijdens een incidentele schikkingspoging tot een akkoord komen, kunnen er ook voor kiezen om hun overeenkomst in een proces-verbaal te laten vastleggen in plaats van een akkoordvonnis. Omgekeerd is het niet mogelijk om bij een voorafgaande schikking een akkoordvonnis te verkrijgen. Aangezien de zaak in dat stadium nog niet formeel aanhangig is gemaakt, kan de rechter nog geen vonnis wijzen.¹⁶⁷

Ook in de Franse wetgeving is een gelijkaardige bepaling opgenomen, waarin wordt bepaald dat het tot de taak van de rechter behoort om de partijen te verzoenen.¹⁶⁸

(b) Vergelijking met kamer voor minnelijke schikking

Aangezien de bepalingen met betrekking tot de minnelijke schikking de *lex generalis* vormt en de bepalingen omtrent de KMS de *lex specialis*, vertonen de schikkingspoging door de rechter en de procedure bij de KMS enerzijds aanzienlijke gelijkenissen.¹⁶⁹ Anderzijds zorgt dat er ook voor dat in de KMS meer specifieke waarborgen gelden en er

¹⁶⁴ ALLEMEERSCH B., 'Bemiddeling en verzoening in het burgerlijk proces', *TPR* 2003, (409) 427-428.

¹⁶⁵ BECKER M., 'La conciliation, le renvoi en médiation par le juge et les CRA: une autre facette du métier de juge [Les chambres de règlement à l'amiable]', *JTT* 2024, (433) 438.

¹⁶⁶ Art. 733, eerste lid Ger.W.; art. 733/1, tweede lid Ger.W.

¹⁶⁷ ALLEMEERSCH B., 'Bemiddeling en verzoening in het burgerlijk proces', *TPR* 2003, (409) 436.

¹⁶⁸ Art. 21 CPC.

¹⁶⁹ BOES A., 'Tendensen op het vlak van bemiddeling en verzoening' in TILLEMAN B. (ed.), *Themis 2023-2024 nr. 128 Bijzondere overeenkomsten*, Intersentia, 2024, (517) 521.

op die manier dus ook verschillen bestaan tussen de schikkingspoging voor de rechter en de schikkingspoging in de KMS.

§1. Gelijkenissen

Zowel de schikkingspoging bij de rechter als de procedure bij de KMS kunnen zowel voorafgaand aan het geding als tijdens de lopende procedure worden geïnitieerd en uitgevoerd. In beide gevallen zal de schikkingspoging semi-vrijwillig plaatsvinden. Enerzijds geldt dat wanneer alle partijen zich uitdrukkelijk verzetten tegen de schikkingspoging, deze niet kan plaatsvinden. Anderzijds volstaat de instemming van één enkele partij om het schikkingstraject alsnog te initiëren.

Op de dag van de zitting tot minnelijke schikking in de KMS moeten de partijen in persoon verschijnen. Aangezien een schikkingsprocedure zonder de aanwezigheid van de partijen vanzelfsprekend weinig kans op slagen heeft, is hun aanwezigheid essentieel. Of zij echter dezelfde verplichting hebben om daadwerkelijk voor de rechter te verschijnen, hangt af van de schikkingspoging. Bij een facultatieve schikkingspoging kunnen partijen ervoor kiezen om niet te verschijnen. De partij die afwezig blijft, wordt in dat geval geacht elk aanbod tot minnelijke schikking te verwerpen. In het geval van een verplichte schikkingspoging ligt dit anders. Wanneer de wet een verplichte schikkingspoging oplegt aan een specifieke partij, is het evident dat minstens die partij moet verschijnen. Anders zou de verplichting tot voorafgaande schikkingspoging haar betekenis verliezen.¹⁷⁰

Zowel de schikkingspoging voor de rechter als die in de KMS worden geleid door de rechter. De samenstelling van een rechtbank of hof bij een reguliere procedure verschilt slechts minimaal van die van de KMS.

De uitkomst van een akkoord dat werd bereikt gedurende een schikkingspoging voor de rechter of in de KMS is identiek. Wanneer partijen tijdens een voorafgaande poging tot minnelijke schikking een akkoord bereiken, wordt dit vastgelegd in een proces-verbaal waarvan de uitgifte wordt voorzien van het formulier van tenuitvoerlegging. Indien de procedure reeds aanhangig is en de partijen tijdens een schikkingspoging tot een akkoord komen, kunnen zij ervoor kiezen om dit akkoord te laten vastleggen in een proces-verbaal of in een akkoordvonnis.

¹⁷⁰ ALLEMEERSCH B., 'Bemiddeling en verzoening in het burgerlijk proces', *TPR* 2003, (409) 423-424.

§2. Verschillen

In de KMS mogen uitsluitend rechters zetelen die een gespecialiseerde opleiding inzake verzoening en doorverwijzing naar bemiddeling hebben gevolgd, zoals georganiseerd door het IGO. Rechters die niet zetelen in de KMS zijn niet verplicht deze opleiding te volgen.

De zittingen tot minnelijke schikking die worden gehouden door de KMS verlopen in raadkamer. In geval de minnelijke schikking gewoon voor de rechter plaatsvindt, wijkt de rechtspleging in principe niet af van de normale behandeling van een geschil. Zij gebeurt dus ter zitting en in alle openbaarheid.¹⁷¹ De rechter kan echter besluiten om de behandeling achter gesloten deuren te doen, indien hij dit geschikter acht.

Een rechter die een schikkingsprocedure heeft geleid in een geschil dat aan de KMS is voorgelegd, onthoudt zich ervan deel te nemen aan een vonnis of arrest over de uitkomst van hetzelfde geschil voor een andere kamer. Indien hij dit niet doet, kan hij worden gewraakt. In tegenstelling hiermee blijft een rechter die een mislukte klassieke schikkingspoging heeft geleid in principe wel bevoegd om nadien over de zaak ten gronde te oordelen. De taken van verzoening en beslechting worden in de persoon van een en dezelfde rechter verenigd.

Alles wat tijdens de zittingen in de KMS wordt gezegd of geschreven, is strikt vertrouwelijk. Dit is echter niet het geval bij een schikkingspoging door de rechter. Hoewel de rechter zelf gebonden is aan zijn beroepsgeheim en ambtelijke discretieplicht, zijn de partijen in principe vrij om de inhoud van de schikkingspoging te bespreken. Hierdoor heeft de informatie die tijdens de schikkingspoging wordt uitgewisseld geen vertrouwelijk karakter en zal deze, in tegenstelling tot de informatie uit een schikkingspoging door de KMS, niet worden geweerd uit de debatten.

Bij een schikkingspoging voor de KMS kan de rechtbank of het hof, met instemming van de partijen en indien de rechtbank of het hof dit nuttig acht, aparte gesprekken voeren met elk van de partijen. Indien de rechter die de klassieke schikkingspoging leidt tevens de rechter is die de zaak moet beslechten bij een eventueel uitblijven van een akkoord, dan kunnen dergelijke privé-conferences mogelijk een schijn van partijdigheid met zich meebrengen.

¹⁷¹ Art. 148 GW; art. 757 Ger.W.

3. Bemiddeling

(a) Definitie, kenmerken en werking

Op Europees niveau wordt bemiddeling gedefinieerd als een gestructureerde procedure, ongeacht de benaming, waarin twee of meer partijen bij een geschil zelf pogen om op vrijwillige basis met de hulp van een bemiddelaar/mediator hun geschil te schikken. Deze procedure kan door de partijen worden ingeleid of door een rechterlijke instantie worden voorgesteld of gelast, dan wel in een lidstaat wettelijk zijn voorgeschreven. Zij omvat bemiddeling/mediation door een rechter die niet verantwoordelijk is voor een behandeling in rechte van het betrokken geschil. Bemiddeling/mediation omvat niet de pogingen ondernomen door de rechterlijke instantie waarbij een zaak aanhangig is gemaakt, om binnen de desbetreffende gerechtelijke procedure een geschil te beslechten.¹⁷²

De Belgische wetgever definieert bemiddeling als een vertrouwelijk en gestructureerd proces van vrijwillig overleg tussen conflicterende partijen met de medewerking van een onafhankelijke, neutrale en onpartijdige derde die de communicatie vergemakkelijkt en poogt de partijen ertoe te brengen zelf een oplossing uit te werken.¹⁷³

Op basis van de definitie en de geldende wetgeving kunnen enkele essentiële kenmerken van bemiddeling worden onderscheiden.

Ten eerste gaat het om een flexibel en gestructureerd traject van geschiloplossing.¹⁷⁴ Het bemiddelingstraject is flexibel omdat het verloop ervan niet strikt wettelijk is vastgelegd.¹⁷⁵ Dit is een voordeel, aangezien het partijen de ruimte biedt om het traject af te stemmen op hun specifieke behoeften. Tegelijkertijd betekent deze flexibiliteit niet dat de onderhandelingen willekeurig verlopen. De bemiddelaar bewaakt de structuur en methode van het proces, waardoor de gesprekken ordelijk en sereen blijven verlopen. Op deze manier faciliteert hij de onderhandelingen en zorgt hij voor een constructieve dialoog tussen de partijen.¹⁷⁶

¹⁷² Art. 3, a) Richtlijn (EG) nr. 2008/52 van het Europees Parlement en de Raad van 21 mei 2008 betreffende bepaalde aspecten van bemiddeling/mediation in burgerlijke en handelszaken, *Pb.L.* 24 mei 2008, 136, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/ALL/?uri=celex%3A32008L0052>.

¹⁷³ Art. 1723/1 Ger.W.

¹⁷⁴ BECKER M., 'La conciliation, le renvoi en mediation par le juge et les CRA: une autre facette du métier de juge [Les chambres de règlement à l'amiable]', *JTT* 2024, (433) 440.

¹⁷⁵ MEUWISSEN W., 'Bemiddeling (commentaar bij artikel 1723/1 Ger.W.)' in X., *Gerechtelijk recht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer Belgium, 2025, (251) 257.

¹⁷⁶ WIJNANT T., *Bemiddeling in balans*, Intersentia, 2021, 19.

Ten tweede verlopen de onderhandelingen in een bemiddeling onder leiding van een onpartijdige neutrale en onafhankelijke derde, met name de bemiddelaar. Neutraliteit houdt in dat de bemiddelaar zich onthoudt van inhoudelijke betrokkenheid bij het conflict en de oplossing. Hij neemt geen standpunt in, velt geen oordeel en geeft geen advies.¹⁷⁷ Onpartijdigheid verwijst naar de houding van de bemiddelaar, die elke partij gelijk behandelt.¹⁷⁸ Dit betekent dat hij geen voorkeuren of emotionele betrokkenheid toont en met alle partijen op een evenwichtige en objectieve manier omgaat.¹⁷⁹ Onafhankelijkheid impliceert dat de bemiddelaar vrij is van externe invloed, druk of belangenconflicten.¹⁸⁰ Hij mag geen economische of financiële banden hebben die zijn professioneel functioneren in het gedrang kunnen brengen.¹⁸¹

In beginsel moeten partijen een bemiddelaar inschakelen die erkend is door de Federale bemiddelingscommissie. Men kan als bemiddelaar worden erkend door de Federale bemiddelingscommissie zodra aan bepaalde voorwaarden is voldaan. Erkenning vereist onder meer een voltooide theoretische opleiding met geslaagde evaluaties, naleving van de noodzakelijke waarborgen, een blanco strafblad en een schriftelijke toezegging om de deontologische code van de commissie te respecteren gedurende de hele duur van de erkenning.¹⁸²

In het kader van een buitengerechtelijke bemiddeling wijzen de partijen in onderlinge overeenstemming de bemiddelaar aan, of belasten ze een derde met deze aanwijzing.¹⁸³ Bij een gerechtelijke bemiddeling kunnen de partijen, of hun advocaat, gezamenlijk aan de rechter verzoeken de door hen voorgestelde bemiddelaar aan te wijzen, op voorwaarde dat de bemiddelaar erkend is. Indien de partijen het niet eens kunnen worden over de keuze van bemiddelaar, benoemt de rechter één of meer erkende bemiddelaars. De rechter

¹⁷⁷ BECKER M., 'La conciliation, le renvoi en médiation par le juge et les CRA: une autre facette du métier de juge [Les chambres de règlement à l'amiable]', *JTT* 2024, (433) 441.

¹⁷⁸ *Ibid.*

¹⁷⁹ MEUWISSEN W., 'Bemiddeling (commentaar bij artikel 1723/1 Ger.W.)' in X., *Gerechtelijk recht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer Belgium, 2025, (251) 256.

¹⁸⁰ BECKER M., 'La conciliation, le renvoi en médiation par le juge et les CRA: une autre facette du métier de juge [Les chambres de règlement à l'amiable]', *JTT* 2024, (433) 441.

¹⁸¹ MEUWISSEN W., 'Bemiddeling (commentaar bij artikel 1723/1 Ger.W.)' in X., *Gerechtelijk recht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer Belgium, 2025, (251) 256.

¹⁸² Art. 1726, §1 Ger.W.

¹⁸³ Art. 1730, §1 Ger.W.

kiest bemiddelaars die geschikt zijn voor de aard van het geschil en, voor zover mogelijk, gevestigd zijn in de buurt van de woonplaats van de partijen.¹⁸⁴

Een derde essentieel kenmerk van bemiddeling is het zelfbeschikkingsrecht van de partijen. Dit betekent dat zij tijdens de onderhandelingen de volledige controle behouden over zowel het proces als het eindresultaat. De bemiddelaar legt geen oplossing op, maar begeleidt de partijen op een constructieve en geïnformeerde manier, zodat zij zelf tot een wederzijds aanvaardbaar akkoord kunnen komen.¹⁸⁵ De bemiddelaar beslecht het geschil noch in feite noch in rechte. Zijn rol beperkt zich tot het faciliteren van de communicatie en het ondersteunen van de partijen in hun onderling overleg.¹⁸⁶

Ten vierde is bemiddeling vrijwillig.¹⁸⁷ Enerzijds is de toegang tot bemiddeling vrij. Ieder is in principe vrij om te kiezen tussen bemiddeling of een andere wijze van conflictoplossing. Anderzijds zijn de partijen vrij de bemiddeling te beëindigen zonder dat dit hen tot nadeel kan strekken.¹⁸⁸ Daarnaast kunnen de partijen op geen enkele manier gedwongen worden om tot een akkoord te komen.¹⁸⁹

De bemiddeling is ten slotte vertrouwelijk.¹⁹⁰ Dit principe bevordert open communicatie tussen de partijen, zodat zij niet moeten vrezen dat gedeelde informatie buiten de bemiddeling om wordt misbruikt.¹⁹¹ Enerzijds houdt vertrouwelijkheid in dat zowel de bemiddelaar als eventuele geraadpleegde deskundigen gebonden zijn aan hun beroepsgeheim en niet als getuige kunnen worden opgeroepen in een latere burgerlijke, arbitrale of administratieve procedure.¹⁹² Anderzijds mogen, tenzij anders schriftelijk overeengekomen, alle documenten en mededelingen die tijdens en ten behoeve van bemiddeling zijn opgemaakt, niet als bewijs worden gebruikt. Indien dit toch gebeurt, moet de rechter deze stukken ambtshalve uit de debatten weren en kan een schadevergoeding worden toegekend.¹⁹³ Partijen kunnen gezamenlijk overeenkomen om

¹⁸⁴ Art. 1734, §1/1 Ger.W.

¹⁸⁵ WIJNANT T., *Bemiddeling in balans*, Intersentia, 2021, 20.

¹⁸⁶ LAENENS J., SCHEERS D., THIRIAR P., RUTTEN S. en VANLERBERGHE B., *Handboek gerechtelijk recht (vijfde editie) – gebonden editie*, Intersentia, 2019, 106.

¹⁸⁷ Art. 1729 Ger.W.

¹⁸⁸ MEUWISSEN W., 'Bemiddeling (commentaar bij artikel 1723/1 Ger.W.)' in X., *Gerechtelijk recht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer Belgium, 2025, (251) 255.

¹⁸⁹ WIJNANT T., *Advocaten en bemiddeling*, Intersentia, 2019, 131.

¹⁹⁰ Art. 1728, §1 Ger.W.

¹⁹¹ ALLEMEERSCH B., 'Bemiddeling en verzoening in het burgerlijk proces', *TPR* 2003, (409) 448, WIJNANT T., *Bemiddeling in balans*, Intersentia, 2021, 21.

¹⁹² Art. 1728, §2 Ger.W. *juncto* art. 458 Sw. (toekomstig art. 352 Sw.).

¹⁹³ Art. 1728, §4 Ger.W.

af te wijken van deze regel en bepaalde documenten als niet-vertrouwelijk te beschouwen, of om niet-vertrouwelijke documenten toch vertrouwelijk te maken.¹⁹⁴ Ook derden die tijdens de bemiddeling worden gehoord, zijn gebonden aan de vertrouwelijkheidsplicht.¹⁹⁵

In het kader van bemiddeling wordt regelmatig gebruikgemaakt van een zogeheten caucus. Dit is een afzonderlijk gesprek tussen de bemiddelaar en één van de partijen, zonder de aanwezigheid van de andere partij. Deze gespreksvorm biedt de betrokken partij de gelegenheid om vrijer emoties en bekommernissen te uiten, gevoelige informatie te delen en de eigen standpunten op een genuanceerde manier toe te lichten. Bovendien kan de bemiddelaar tijdens een caucus samen met de partij reflecteren op de haalbaarheid van bepaalde standpunten of voorstellen.¹⁹⁶ Door het gebruik van een caucus wordt afstand genomen van het klassieke tegensprekelijke karakter van geschiloplossing, ten voordele van een meer oplossingsgerichte en vertrouwelijke dialoog.¹⁹⁷

De wetgever onderscheidt twee vormen van bemiddeling: buitengerechtelijke en gerechtelijke bemiddeling. Bij buitengerechtelijke bemiddeling speelt de rechtbank geen enkele rol. Elke partij kan, ongeacht een lopende of toekomstige gerechtelijke of arbitrale procedure, op elk moment – voor, tijdens of na een rechtspleging – aan de andere partij(en) voorstellen om een bemiddelingsprocedure op te starten.¹⁹⁸ Gerechtelijke bemiddeling daarentegen vindt plaats binnen een gerechtelijke procedure en wordt door de rechter geïnitieerd of bekrachtigd. In elke fase van het geding, met uitzondering van procedures voor het Hof van Cassatie en de arrondissementsrechtbank, kan de rechter die een zaak behandelt een bemiddeling bevelen. Dit kan zowel op gezamenlijk verzoek van de partijen, als op initiatief van de rechter zelf, mits beide partijen hier niet tegen gekant zijn. Een dergelijke bemiddeling is mogelijk zolang de zaak niet in beraad is genomen.¹⁹⁹

Wanneer de bemiddeling mislukt, dan schakelen de partijen gewoonlijk over naar een bovenpartijdig geschilbeslechtingstraject, zoals arbitrage, bindende derdenbeslissing of een rechtsvordering voor de staatsrechter.²⁰⁰ In het geval van een gerechtelijke

¹⁹⁴ Art. 1728, §1, tweede lid Ger.W.

¹⁹⁵ Art. 1728, §3 Ger.W.

¹⁹⁶ BOLLEN K. en EUWEMA M., 'Macht en emoties in (conflict)bemiddeling', *TC* 2012, (4) 6.

¹⁹⁷ DEMEYERE L. en RUTTEN S. (eds.), *Conflictafhandeling buiten de rechtbank*, Intersentia, 2019, 275.

¹⁹⁸ Art. 1730, §1 Ger.W.

¹⁹⁹ Art. 1734, §1, eerste lid Ger.W.

²⁰⁰ MEUWISSEN W., 'Eenzijdig einde bemiddeling (commentaar bij artikel 1729 Ger.W.) in X., *Gerechtelijk recht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer Belgium, 2025, (279) 286.

bemiddeling kan de gewone procedure eenvoudigweg worden voortgezet, zonder dat een nieuwe aanhangigmaking vereist is.²⁰¹ Indien de bemiddeling wel succesvol is, bereiken de partijen een akkoord. Dit kan een alomvattende overeenkomst zijn die het volledige geschil oplost, of een gedeeltelijk akkoord dat afspraken bevat over enkele geschilpunten.²⁰² Het bemiddelingsakkoord kan door de partijen, of één van hen, ter homologatie worden voorgelegd aan de bevoegde rechter. De rechter kan de homologatie alleen weigeren als het akkoord strijdig is met de openbare orde, of in het geval van bemiddeling in familiezaken, met de belangen van minderjarige kinderen. Een homologatiebeschikking heeft dezelfde gevolgen als een vonnis.²⁰³ In het geval van buitengerechtelijke bemiddeling wordt de homologatie uitgevoerd volgens de artikelen 1025 tot 1034 van het Gerechtelijk Wetboek.²⁰⁴ Bij gerechtelijke bemiddeling gebeurt dit overeenkomstig artikel 1043 van het Gerechtelijk Wetboek.²⁰⁵

Ook in Frankrijk is bemiddeling een erkende methode van geschiloplossing.²⁰⁶

(b) Vergelijking met kamer voor minnelijke schikking

§1. Gelijkenissen

Een schikkingspoging kan zowel voorafgaand aan als hangende een gerechtelijke procedure plaatsvinden. Dit verloopt grotendeels op dezelfde manier als bemiddeling. Buitengerechtelijke bemiddeling kan op elk moment worden opgestart, namelijk voor, tijdens en zelfs na een rechtspleging. Dit onderscheidt het van een schikkingspoging via de KMS, die enkel voor of tijdens een procedure mogelijk is, maar niet erna. Gerechtelijke bemiddeling kan in elke fase van het geding worden opgestart, maar in tegenstelling tot een schikkingspoging kan dit niet voorafgaand aan de gerechtelijke procedure gebeuren.

Een schikkingspoging wordt geleid door een rechter, terwijl een bemiddelingspoging onder leiding staat van een bemiddelaar. Beide functies vereisen een specifieke opleiding om effectief te kunnen worden uitgeoefend, al betreft het wel verschillende opleidingen die elk afgestemd zijn op hun specifieke rol.

²⁰¹ ALLEMEERSCH B., 'Bemiddeling en verzoening in het burgerlijk proces', *TPR* 2003, (409) 449.

²⁰² *Ibid.*, 450.

²⁰³ Art. 1733 Ger.W. en art. 1736 Ger.W.

²⁰⁴ Art. 1733, eerste lid Ger.W.

²⁰⁵ Art. 1736, tweede lid Ger.W.

²⁰⁶ In de artikelen 131-1 tot en met 131-15 van de Code de procédure civile wordt de figuur van de *médiation* besproken.

Een rechter die de schikkingspoging heeft geleid binnen de KMS, mag zich later niet uitspreken over de uitkomst van het geschil in een andere kamer. Hoewel er geen expliciete onthoudingsplicht is vastgelegd voor bemiddeling, geldt in de praktijk hetzelfde principe. Zowel bij een schikkingspoging als bij een bemiddelingspoging geldt dat, indien deze mislukt, noch de schikkingsrechter noch de bemiddelaar een oordeel zal vellen over de zaak ten gronde. Hierdoor kunnen de partijen in beide gevallen open en vrij met elkaar communiceren.

Zowel bij bemiddeling, als bij de KMS geldt een strikte vertrouwelijkheidswaarborg. De wetgever verwijst in de bepalingen over de KMS expliciet naar de vertrouwelijkheidsregels van bemiddeling, waardoor beide procedures dezelfde bescherming genieten.

Zowel de bemiddelaar, als de schikkingsrechter kunnen gebruik maken van de caucus. In tegenstelling tot de caucus binnen de KMS, is het gebruik van een caucus in bemiddeling echter niet wettelijk verankerd.

§2. Verschillen

Een eerste verschil tussen een schikkingspoging voor de KMS en een bemiddelingspoging is de leiding. Een schikkingspoging wordt geleid door een rechter, terwijl een bemiddelingspoging onder leiding staat van een bemiddelaar. Daarnaast hebben partijen bij bemiddeling de vrijheid om in onderling overleg zelf een bemiddelaar aan te wijzen. Enkel wanneer zij hierover geen akkoord bereiken, zal een derde of de rechter de bemiddelaar aanduiden. Bij de KMS daarentegen hebben de partijen geen inspraak in de keuze van de rechter die de schikkingspoging zal leiden.

Eerder werd al aangehaald dat de schikkingsrechter en de bemiddelaar beide, weliswaar een verschillende, opleiding moeten volgen. Daarnaast zijn erkende bemiddelaars verplicht om een permanente vorming te volgen. Voor rechters die zetelen in de KMS geldt deze bijkomende verplichting niet.

Een bemiddelaar moet onafhankelijk, neutraal en onpartijdig zijn, terwijl een rechter enkel onafhankelijk en onpartijdig hoeft te zijn. Dit onderscheid maakt duidelijk dat een bemiddelaar enkel de dialoog faciliteert, terwijl een schikkingsrechter actiever kan bijdragen aan de totstandkoming van een compromis.

Op de dag van de zitting in de KMS zijn partijen verplicht om persoonlijk te verschijnen. Bij bemiddeling daarentegen bestaat geen wettelijke verschijningsplicht. Hoewel partijen doorverwezen kunnen worden naar bemiddeling, zijn zij niet verplicht hieraan deel te nemen. Dit is logisch, aangezien bemiddeling enerzijds vrijwillig is en anderzijds enkel kans op slagen heeft wanneer alle betrokkenen bereid zijn om actief mee te werken. Een verplichte aanwezigheid zou dan ook zinloos zijn als een van de partijen geen daadwerkelijke intentie heeft om tot een oplossing te komen.

Wanneer een schikkingspoging voor de KMS succesvol is en de partijen een akkoord bereiken, wordt de inhoud van de schikking vastgelegd in een proces-verbaal of in een akkoordvonnis of -arrest. In het geval van een geslaagde bemiddeling mondt de overeenkomst tussen de partijen uit in een bemiddelingsakkoord, dat zij ter homologatie zouden kunnen voorleggen aan de bevoegde rechter.

4. Collaboratieve onderhandeling

(a) Definitie, kenmerken en werking

Collaboratieve onderhandelingen zijn een bijzondere verschijningsvorm van rechtstreekse onderhandelingen.²⁰⁷ Het betreft een vrijwillige en vertrouwelijke procedure van geschiloplossing door onderhandeling, waarbij conflicterende partijen en hun, daartoe opgeleide en erkende, advocaten betrokken zijn en de collaboratieve advocaten optreden in het kader van een beperkt en exclusief mandaat van bijstand en adviesverlening teneinde een minnelijk akkoord te begeleiden.²⁰⁸ Deze onderhandelingen worden gevoerd volgens de beginselen van principieel en belangengericht onderhandelen, waarbij de nadruk ligt op het ontwikkelen van een duurzame en evenwichtige oplossing die beantwoordt aan de noden en belangen van elk van de partijen.²⁰⁹

De collaboratieve onderhandeling gaat uit van een vrijwillige deelname van de partijen. Deze vrijwilligheid geldt voor het gehele traject.²¹⁰ Hoewel de wet voorziet in de

²⁰⁷ WIJNANT T., 'Alternatieve geschillenoplossing in familiezaken na de wetten van 15 en 18 juni 2018', *T.Fam.* 2019, (112) 121.

²⁰⁸ Art. 1738 Ger.W.

²⁰⁹ WIJNANT T., 'Alternatieve geschillenoplossing in familiezaken na de wetten van 15 en 18 juni 2018', *T.Fam.* 2019, (112) 121.

²¹⁰ WILMOT A., VAN DONINCK J. en GOISTER F., '[De minnelijke oplossing van geschillen] Collaboratieve onderhandeling: van exotisme naar onbegrensde juridische creativiteit?' in VANDENBUSSCHE W., DE MEULEMEESTER D., FONCKE V. en TACK S., *Arbitrage, bemiddeling en andere vormen van conflictafhandeling: vandaag en morgen*, Wolters Kluwer Belgium, 2023, (1) 6.

mogelijkheid voor de rechter om de partijen te bevelen hun geschil middels collaboratieve onderhandeling te proberen oplossen, blijft ook in dit geval de vrijwilligheid gewaarborgd. Een dergelijk ‘bevel’ kan immers uitsluitend op gezamenlijk verzoek van de partijen worden gegeven.²¹¹ Bovendien behouden de partijen te allen tijde het recht om de onderhandelingen stop te zetten, zonder dat dit nadelige gevolgen voor hen heeft.²¹²

Van de partijen wordt een loyale houding aan de onderhandelingstafel verwacht. Zij zijn verplicht om alle informatie en documenten te delen die nuttig kunnen zijn voor de oplossing van het geschil.²¹³ Hoewel de wetgever de loyauteitsplicht oplegt, bepaalt de wet niet welke gevolgen er zijn bij niet-naleving of hoe de naleving gecontroleerd kan worden.²¹⁴ Partijen kunnen hierover echter afspraken maken in het onderhandelingsprotocol.²¹⁵

Ook voor de collaboratieve onderhandelingen geldt de vertrouwelijkheidsplicht. In beginsel zijn alle documenten en mededelingen die tijdens en ten behoeve van de onderhandelingsprocedure worden uitgewisseld, vertrouwelijk van aard. Dit impliceert dat zij niet mogen worden aangewend in gerechtelijke, administratieve, arbitrale of andere procedures. Ze zijn in geen enkel opzicht toelaatbaar als bewijs. In geval van schending van de vertrouwelijkheids- of geheimhoudingsplicht door een partij of een andere gebonden actor, komt het de rechter of arbiter toe naar billijkheid te oordelen over de eventuele toekenning van een schadevergoeding en de bepaling van de omvang daarvan. Bovendien worden vertrouwelijke documenten en mededelingen die, in strijd met deze verplichting, alsnog worden meegedeeld of gebruikt, ambtshalve uit de debatten geweerd. Partijen kunnen gezamenlijk overeenkomen om af te wijken van deze regel en bepaalde documenten als niet-vertrouwelijk te beschouwen, of om niet-vertrouwelijke documenten toch vertrouwelijk te maken.²¹⁶

²¹¹ Art. 1740 Ger.W.

²¹² Art. 1742, §1 Ger.W.

²¹³ Art. 1745 Ger.W.

²¹⁴ WIJNANT T., ‘Alternatieve geschillenoplossing in familiezaken na de wetten van 15 en 18 juni 2018’, *T.Fam.* 2019, (112) 121.

²¹⁵ WILMOT A., VAN DONINCK J. en GOISTER F., ‘[De minnelijke oplossing van geschillen] Collaboratieve onderhandeling: van exotisme naar onbegrensde juridische creativiteit?’ in VANDENBUSSCHE W., DE MEULEMEESTER D., FONCKE V. en TACK S., *Arbitrage, bemiddeling en andere vormen van conflictafhandeling: vandaag en morgen*, Wolters Kluwer Belgium, 2023, (1) 7.

²¹⁶ Art. 1745, §3 Ger.W. *juncto* art. 1728 Ger.W.

Ter bevordering van de doeltreffendheid van de collaboratieve onderhandeling beschikken collaboratieve advocaten over het monopolie om dergelijke onderhandelingen te voeren.²¹⁷ Om als collaboratief advocaat erkend te worden, moet men ingeschreven zijn op de lijst van collaboratieve advocaten, opgesteld door de Orde van Vlaamse balies of van de Ordre des barreaux francophones et germanophone. Deze erkenning vergt het succesvol afronden van een gespecialiseerde opleiding, het verkrijgen van de formele erkenning als collaboratief advocaat en de ondertekening van het reglement voor collaboratieve advocaten.²¹⁸

Een bijzonder kenmerk van de collaboratieve onderhandeling is de terugtrekkingsplicht van de collaboratieve advocaten bij mislukking van de onderhandelingen. Indien geen akkoord wordt bereikt, mogen deze advocaten, evenals hun vennoten en medewerkers, niet langer optreden in een gerechtelijke procedure tussen dezelfde partijen in het kader een geschil dat het voorwerp uitmaakte van de collaboratieve onderhandelingen.²¹⁹ Deze diskwalificatieregel heeft een dubbel doel. Enerzijds stimuleert zij de collaboratieve advocaat om zich ten volle in te zetten voor een constructieve en oplossingsgerichte onderhandeling, aangezien hij geen belang heeft bij het mislukken van het traject en de overgang naar een gerechtelijke procedure.²²⁰ Anderzijds waarborgt de terugtrekkingsplicht de vertrouwelijkheid van de besprekingen, doordat de informatie die tijdens de onderhandelingen werd uitgewisseld niet in een later geding kan worden gebruikt.²²¹

Niettemin brengt deze verplichting ook bepaalde risico's met zich mee. Ten eerste zou een collaboratieve advocaat de onderhandelingen onnodig kunnen rekken uit vrees voor inkomstenverlies.²²² Ten tweede kan de noodzaak om een nieuwe advocaat aan te stellen na een mislukte onderhandeling leiden tot hogere kosten voor de partijen.²²³ Daarnaast

²¹⁷ Art. 1739, §1 Ger.W.

²¹⁸ Art. 1739, §2, eerste lid Ger.W.

²¹⁹ Art. 1743, §2 en §3 Ger.W.

²²⁰ WILMOT A., VAN DONINCK J. en GOISTER F., '[De minnelijke oplossing van geschillen] Collaboratieve onderhandeling: van exotisme naar onbegrensde juridische creativiteit?' in VANDENBUSSCHE W., DE MEULEMEESTER D., FONCKE V. en TACK S., *Arbitrage, bemiddeling en andere vormen van conflictafhandeling: vandaag en morgen*, Wolters Kluwer Belgium, 2023, (1) 14.

²²¹ WIJNANT T., 'Alternatieve geschillenoplossing in familiezaken na de wetten van 15 en 18 juni 2018', *T.Fam.* 2019, (112) 121.

²²² *Ibid.*

²²³ *Ibid.*

bestaat het risico dat de advocaat zal doorduwen om tot een akkoord te komen, wetende dat de terugtrekkingsplicht hem boven het hoofd hangt.²²⁴

Wanneer de partijen via een collaboratieve onderhandeling tot een oplossing komen, wordt deze oplossing door de collaboratieve advocaten schriftelijk vastgelegd in het collaboratief onderhandeld akkoord.²²⁵ Dit akkoord is per definitie een onderhandse akte die geen uitvoerbare kracht bezit.²²⁶ Er bestaat geen specifieke regeling die voorziet in de homologatie van dergelijke collaboratieve akkoorden.²²⁷ Indien de partijen echter wensen dat hun akkoord uitvoerbare kracht krijgt, zodat gedwongen tenuitvoerlegging mogelijk wordt, kunnen zij hun akkoord uitvoerbare kracht verlenen overeenkomstig het gemeen recht, via de authentieke akte van een notaris. De wetgever verantwoordt dit onderscheid onder verwijzing naar het ontbreken van de tussenkomst van een onpartijdige bemiddelaar.²²⁸ In het geval dat de collaboratieve onderhandelingen echter aanvangen nadat een geding al aanhangig is gemaakt, staat het partijen vrij om de geadieerde rechter te verzoeken het akkoord op te nemen in een klassiek akkoordvonnis.²²⁹

In de Franse wetgeving is een figuur opgenomen die vergelijkbaar is met de collaboratieve onderhandelingen.²³⁰

²²⁴ WILMOT A., VAN DONINCK J. en GOISTER F., '[De minnelijke oplossing van geschillen] Collaboratieve onderhandeling: van exotisme naar onbegrensde juridische creativiteit?' in VANDENBUSSCHE W., DE MEULEMEESTER D., FONCKE V. en TACK S., *Arbitrage, bemiddeling en andere vormen van conflictafhandeling: vandaag en morgen*, Wolters Kluwer Belgium, 2023, (1) 15.

²²⁵ Art. 1746, §1 Ger.W.

²²⁶ WILMOT A., VAN DONINCK J. en GOISTER F., '[De minnelijke oplossing van geschillen] Collaboratieve onderhandeling: van exotisme naar onbegrensde juridische creativiteit?' in VANDENBUSSCHE W., DE MEULEMEESTER D., FONCKE V. en TACK S., *Arbitrage, bemiddeling en andere vormen van conflictafhandeling: vandaag en morgen*, Wolters Kluwer Belgium, 2023, (1) 26.

²²⁷ WIJNANT T., 'Alternatieve geschillenoplossing in familiezaken na de wetten van 15 en 18 juni 2018', *T.Fam.* 2019, (112) 122.

²²⁸ Wetsontwerp houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en houdende wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing, KAMER 2017-2018, 5 februari 2018, nr. 54-2919/001, 274.

²²⁹ Art. 1043 Ger.W.

²³⁰ In de artikelen 1542 tot en met 1564-7 van de Code de procédure civile wordt de figuur van de *procédure participative* besproken.

(b) Vergelijking met kamer voor minnelijke schikking

§1. Gelijknissen

Net zoals de rechter die een schikkingspoging heeft begeleid zich dient te onthouden van deelname aan het vonnis of arrest in de zaak waarin hij de partijen heeft bijgestaan in de KMS en die poging zonder resultaat is gebleven, geldt ook voor de collaboratieve advocaat een gelijkaardige verplichting tot terugtrekking. Wanneer de collaboratieve onderhandelingen tussen partijen geen akkoord opleveren, mag deze advocaat nadien niet meer optreden in een gerechtelijke procedure tussen dezelfde partijen omtrent hetzelfde geschil.

Zowel de schikkingsrechter die optreedt in de KMS als de collaboratieve advocaat dienen vooraf een gespecialiseerde opleiding te hebben gevolgd alvorens zij hun bemiddelende of onderhandelende rol kunnen opnemen. Weliswaar betreft het twee verschillende opleidingen, afgestemd op de eigen aard en vereisten van elk van beide functies.

Voor beide vormen van ADR, geldt de vertrouwelijkheidplicht zoals bepaald in artikel 1728 van het Gerechtelijk Wetboek.

§2. Verschillen

De schikkingspoging in de KMS wordt geleid door een rechter. In tegenstelling daarmee wordt bij collaboratieve onderhandelingen geen leidinggevende figuur aangeduid. De advocaten nemen hierin veeleer een faciliterende en adviserende rol op, waarbij zij in de eerste plaats de belangen van hun respectievelijke cliënten behartigen, met het oog op het bereiken van een wederzijds gedragen oplossing.

Collaboratieve onderhandeling is enkel mogelijk wanneer de partijen zich laten bijstaan door collaboratieve advocaten. Bijstand door een advocaat is in dit geval dus verplicht. In tegenstelling daarmee is de bijstand van een advocaat bij een schikkingspoging in de KMS facultatief.

Zoals eerder aangegeven, zijn zowel de collaboratieve advocaat als de schikkingsrechter onderworpen aan een opleidingsverplichting. Enkel de collaboratieve advocaat is echter gehouden tot permanente vorming. Voor de schikkingsrechter geldt deze verplichting niet.

Wanneer een minnelijke schikking tot stand komt, wordt deze ofwel vastgelegd in een proces-verbaal, waarvan de uitgifte wordt voorzien van het formulier van tenuitvoerlegging, ofwel in akkoordvonnis of -arrest. Beide vormen beschikken over uitvoerbare kracht. In het geval van collaboratieve onderhandelingen wordt het bereikte akkoord door de collaboratieve advocaten schriftelijk vastgelegd in het collaboratief onderhandeld akkoord. In tegenstelling tot het resultaat van een minnelijke schikking in de KMS, bezit dit akkoord geen uitvoerbare kracht.

III. Franse figuur van conciliateur de justice

A. Omschrijving Conciliateur de justice

1. Taak

Een *conciliateur de justice* (hierna: *conciliateur*) wordt aangesteld met als doel een minnelijke schikking tot stand te brengen in het kader van een geschil.²³¹ Hun opdracht bestaat erin om, op vrijwillige basis, te streven naar een minnelijke regeling van een geschil.²³² Daarbij luisteren zij actief naar de standpunten van alle betrokkenen en formuleren zij een voorstel tot oplossing. De partijen behouden evenwel volledige autonomie. Zij kunnen het voorgestelde akkoord aanvaarden of verwerpen.²³³

Hoewel de *conciliateur* actief bijdraagt aan de efficiënte werking van de openbare dienst van justitie, vervult hij hierin slechts een aanvullende rol. Het is van belang te onderstrepen dat hij geen rechterlijke bevoegdheden bezit en derhalve niet gemachtigd is om bindende beslissingen te nemen.²³⁴

Conciliateurs treden op als vrijwillige medewerkers van het gerechtelijk apparaat. Zowel de voorlegging van een zaak aan een verzoener als de handelingen die in dat kader worden verricht, zijn kosteloos voor de betrokken partijen.²³⁵

Elk hof van beroep houdt een lijst bij van de *conciliateurs* die binnen zijn rechtsgebied actief zijn.²³⁶

²³¹ Art. 1, eerste lid Décret n°78-381 du 20 mars 1978 relatif aux conciliateurs de justice.

²³² Art. R.131-12 COJ.

²³³ SERVICE PUBLIC FRANCE, 'Conciliateur de justice', *Le site officiel de l'administration française* 2 oktober 2023, <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F1736> (geraadpleegd op 8 april 2025).

²³⁴ CADIET L. en JEULAND E., *Droit judiciaire privé*, LexisNexis, 2017, 348; MINISTÈRE DE LA JUSTICE – DIRECTION DES SERVICES JUDICIAIRES, *Guide de la conciliation de justice*, maart 2021, 7.

²³⁵ CADIET L. en JEULAND E., *Droit judiciaire privé*, LexisNexis, 2017, 348; LINDEPERG M. (ed.), *Médiation et conciliation de proximité*, Editions des Journaux officiels, 2001, 10; GUINCHARD S. (ed.), *Droit et pratique de la procédure civile: droit interne et européen*, Dalloz, 2016, 997.

²³⁶ Art. 3, eerste lid Décret n°78-381 du 20 mars 1978 relatif aux conciliateurs de justice.

2. Voorwaarden en onverenigbaarheden

Iedere burger kan tot *conciliateur* worden benoemd, mits aan een aantal wettelijke voorwaarden wordt voldaan. De kandidaat moet meerderjarig zijn, de burgerlijke en politieke rechten bezitten, en aantoonbare juridische expertise bezitten, hetzij via een juridische opleiding, hetzij door minstens drie jaar relevante ervaring. Daarnaast moet hij of zij beschikken over de nodige vaardigheden en competenties die specifiek relevant zijn voor de uitoefening van deze functie.²³⁷

Het mandaat van *conciliateur* is onverenigbaar met de uitoefening van een verkozen ambt binnen het rechtsgebied van het hof van beroep waarin men actief is, alsook met het ambt van minister, openbaar ambtenaar, of met functies waarbij men gerechtelijke taken vervult of betrokken is bij de werking van de justitie.²³⁸

In de praktijk zijn het vaak eremagistraten, gewezen advocaten, gewezen notarissen, politiecommissarissen of gepensioneerde leraren.²³⁹

3. Benoemingsprocedure, hernieuwing en beëindiging

De *conciliateur* wordt bij beschikking van de eerste voorzitter van het hof van beroep benoemd voor een initiële termijn van één jaar. Deze benoeming gebeurt op voorstel van de magistraat die de rechtsbescherming en gerechtelijke verzoening coördineert, en na advies van de procureur des Konings. Hernieuwing is mogelijk voor opeenvolgende termijnen van drie jaar.²⁴⁰

Het mandaat kan voor het einde van de termijn worden beëindigd bij een met redenen omklede beschikking van de eerste voorzitter van het hof van beroep. Deze beslissing wordt genomen na advies van zowel de officier van justitie als de coördinerende magistraat voor justitiële bescherming en verzoening. De betrokkene wordt daarbij vooraf gehoord.²⁴¹

²³⁷ Art. 2 Décret n°78-381 du 20 mars 1978 relatif aux conciliateurs de justice.

²³⁸ *Ibid.*

²³⁹ GUINCHARD S. (ed.), *Droit et pratique de la procédure civile: droit interne et européen*, Dalloz, 2016, 1006.

²⁴⁰ Art. 3, eerste lid Décret n°78-381 du 20 mars 1978 relatif aux conciliateurs de justice.

²⁴¹ Art. 3, derde lid Décret n°78-381 du 20 mars 1978 relatif aux conciliateurs de justice.

4. Permanente vorming

De opleiding van *conciliateurs* is een essentiële voorwaarde voor de kwaliteit van hun bijdrage aan de openbare dienst van justitie. Sinds januari 2019 is deze opleiding verplicht, wat enerzijds de professionalisering van de *conciliateurs* en anderzijds de samenhang en kwaliteit van de verzoeningsprocedure versterkt.²⁴²

Binnen het eerste jaar na benoeming volgen *conciliateurs* een dag initiële opleiding. In elke daaropvolgende driejarige termijn na herbenoeming zijn zij verplicht één dag bijscholing te volgen. Beide opleidingen worden georganiseerd door de *École Nationale de la Magistrature*.²⁴³

B. Werking

1. Toegang tot de conciliateur de justice

(a) Bevoegdheid van de conciliateur de justice

De materiële bevoegdheid van de *conciliateur* strekt zich uit tot alle domeinen waarin partijen vrij over hun rechten kunnen beschikken. Het is dus mogelijk voor geschillen waarbij het recht niet van openbare orde is.²⁴⁴ Het is echter wel uitgesloten in strafzaken, in geschillen met betrekking tot de burgerlijke stand, familiegeschillen, in bepaalde consumentengeschillen en in administratieve geschillen.²⁴⁵

Wat de territoriale bevoegdheid betreft, is de *conciliateur* verplicht zijn of haar taken uit te voeren binnen het rechtsgebied dat in de benoemingsopdracht is vastgesteld. Deze territoriale bevoegdheid veronderstelt dat ten minste één van de partijen woonachtig is in het betreffende rechtsgebied, of dat het voorwerp van het geschil zich binnen dat gebied bevindt.²⁴⁶

²⁴² MINISTÈRE DE LA JUSTICE – DIRECTION DES SERVICES JUDICIAIRES, *Guide de la conciliation de justice*, maart 2021, 9.

²⁴³ Art. 3-1 Décret n°78-381 du 20 mars 1978 relatif aux conciliateurs de justice.

²⁴⁴ MINISTÈRE DE LA JUSTICE – DIRECTION DES SERVICES JUDICIAIRES, *Guide de la conciliation de justice*, maart 2021, 23.

²⁴⁵ SERVICE PUBLIC FRANCE, 'Conciliateur de justice', *Le site officiel de l'administration française* 2 oktober 2023, <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F1736> (geraadpleegd op 8 april 2025).

²⁴⁶ MINISTÈRE DE LA JUSTICE – DIRECTION DES SERVICES JUDICIAIRES, *Guide de la conciliation de justice*, maart 2021, 24.

(b) Aanvatten van de schikkingspoging

Een zaak kan naar de *conciliateur* worden verwezen, hetzij rechtstreeks door de partijen buiten elke gerechtelijke procedure om, hetzij door de rechter wanneer een geschil naar hem is verwezen.

De verzoeningspoging kan slechts starten na schriftelijke instemming van alle partijen, of wanneer zij persoonlijk aanwezig zijn op de eerste bijeenkomst die door de *conciliateur* is vastgesteld.²⁴⁷ Het is niet noodzakelijk dat de *conciliateur* tijdens de eerste bijeenkomst reeds naar een compromis streeft. Hij of zij kan ervoor opteren om stapsgewijs te werk te gaan en kan daarbij de partijen voorstellen om elkaar meerdere malen te ontmoeten.²⁴⁸

§1. Conciliation conventionnelle

De *conciliation conventionnelle* vindt plaats buiten of voor een gerechtelijke procedure, op initiatief van de partijen die met behulp van een onpartijdige derde tot een billijk en uitvoerbaar akkoord wensen te komen.²⁴⁹ In bepaalde gevallen is een poging tot verzoening zelfs verplicht op straffe van niet-ontvankelijkheid alvorens een zaak aanhangig kan worden gemaakt bij de rechtbank.²⁵⁰

Elke natuurlijke of rechtspersoon kan bij geschillen die onder artikel 1529 van de *Code de procédure civile* vallen, een beroep doen op de *conciliateur*.²⁵¹ Deze nodigt de partijen uit om persoonlijk te verschijnen. Tijdens het verzoeningsproces mogen zij zich laten bijstaan door een meerderjarige derde van hun keuze die zijn identiteit kan bewijzen.²⁵² Dit kan bijvoorbeeld een advocaat zijn. Vertegenwoordiging is echter uitgesloten, zowel tijdens de onderhandelingen als bij de ondertekening van een eventuele overeenkomst.²⁵³

²⁴⁷ *Ibid.*, 28.

²⁴⁸ *Ibid.*, 29.

²⁴⁹ *Ibid.*, 24.

²⁵⁰ Art. 750-1 CPC stelt dat wanneer de vordering strekt tot een betaling van een bedrag van maximaal 5.000 euro, of betrekking heeft op een burengeschil, partijen eerst een poging tot buitengerechtelijke geschiloplossing moeten ondernemen. Deze poging kan naar keuze van de partijen plaatsvinden via een *conciliation judiciaire*, een *mediation*, of een *procédure participative*.

²⁵¹ Art. 1536 CPC.

²⁵² Art. 1537 CPC.

²⁵³ MINISTÈRE DE LA JUSTICE – DIRECTION DES SERVICES JUDICIAIRES, *Guide de la conciliation de justice*, maart 2021, 25.

Voor de *conciliation conventionnelle* is geen vaste termijn bepaald. Elke partij kan deze op elk moment beëindigen. De *conciliateur* dient echter waakzaam te zijn voor een redelijke termijn, zodat nodeloze vertraging wordt vermeden.²⁵⁴

§2. Conciliation déléguée

De rechter kan de verzoeningsopdracht die hem op grond van artikel 21 van de *Code de procédure civile* toekomt, delegeren aan een derde, met name aan de *conciliateur*.²⁵⁵ Een dergelijke delegatie is enkel mogelijk in die gevallen waarin de wet uitdrukkelijk bepaalt dat de rechter, verbonden aan een specifieke rechtbank, zijn verzoeningstaak mag overdragen.²⁵⁶

In elke stand van het geding kunnen de partijen tot verzoening overgaan, hetzij op eigen initiatief, hetzij op verzoek van de rechter.²⁵⁷ Bij afwezigheid van een meer specifieke bepaling kan de rechter zijn verzoeningsopdracht in elk stadium van de procedure delegeren.²⁵⁸

Tijdens de procedure mogen partijen zich laten bijstaan door een persoon die hiertoe gerechtigd is binnen de rechtbank die de verzoening heeft gedelegeerd.²⁵⁹ Het is evenwel belangrijk te onderstrepen dat de zogenaamde *ad litem*-volmacht, die advocaten toestaat hun cliënten in rechte te vertegenwoordigen, geen toepassing vindt in het kader van de verzoening. Advocaten kunnen hun cliënten dus niet vervangen in de interactie met de *conciliateur*, noch mogen zij zelfstandig stappen ondernemen of zaken aanbrengen namens hun cliënten wanneer het om natuurlijke personen gaat.²⁶⁰

Wanneer de rechter zijn bemiddelingsopdracht delegeert, bepaalt hij de duur van de opdracht van de *conciliateur*, die maximaal drie maanden bedraagt, eenmaal verlengbaar op verzoek van de bemiddelaar.²⁶¹ De rechter behoudt zijn rechtsbevoegdheid en schort

²⁵⁴ *Ibid.*, 30.

²⁵⁵ Art. 821 CPC.

²⁵⁶ MINISTÈRE DE LA JUSTICE – DIRECTION DES SERVICES JUDICIAIRES, *Guide de la conciliation de justice*, maart 2021, 26.

²⁵⁷ Art. 128 CPC.

²⁵⁸ MINISTÈRE DE LA JUSTICE – DIRECTION DES SERVICES JUDICIAIRES, *Guide de la conciliation de justice*, maart 2021, 27.

²⁵⁹ Art. 129-3 CPC.

²⁶⁰ MINISTÈRE DE LA JUSTICE – DIRECTION DES SERVICES JUDICIAIRES, *Guide de la conciliation de justice*, maart 2021, 28.

²⁶¹ Art. 129-2 CPC.

enkel de behandeling op in afwachting van een eventuele minnelijke oplossing. Hij behoudt het recht om op een later tijdstip uitspraak te doen als de poging mislukt.²⁶²

2. Waarborgen

(a) Onpartijdigheid

De *conciliateur* dient zich te onthouden van tussenkomst indien hij een persoonlijk belang heeft bij het geschil, dan wel wanneer familieleden, vrienden of naaste medewerkers betrokken zijn bij de verzoening. In dergelijke situaties zal hij, indien mogelijk, de partijen doorverwijzen naar een andere *conciliateur* of hen uitnodigen zich tot de rechter te wenden.²⁶³

(b) Tegensprekelijk

De *conciliateur* moet ervoor zorgen dat de hoorzittingen met de partijen, derden of advocaten, evenals alle door hem verrichte handelingen, op tegensprekelijke wijze verlopen. Dit impliceert dat elke partij de mogelijkheid moet krijgen om haar grieven en standpunten kenbaar te maken. Dit beginsel sluit evenwel niet uit dat de *conciliateur* in bepaalde omstandigheden de partijen afzonderlijk hoort alvorens hen gezamenlijk te laten overleggen.²⁶⁴

De aangestelde *conciliateur* kan daarnaast, mits instemming van de betrokken partijen, de lokalen bezoeken en alle partijen horen wier getuigenis hij nuttig acht.²⁶⁵

(c) Billijkheid

De door de rechtbank aangestelde *conciliateur* streeft in de eerste plaats naar het bereiken van een billijk compromis, waarbij elke partij zich bereid moet tonen om toegevingen te doen met het oog op een vreedzame oplossing van het geschil. Bij dit streven moeten gezond verstand en eerlijkheid voorrang krijgen.²⁶⁶ De *conciliateur* kan daarbij verwijzen naar toepasselijke rechtsregels, mits deze niet door de partijen worden betwist, en met de expliciete kanttekening dat enkel de rechter bevoegd is om de wet te interpreteren en toe

²⁶² GUINCHARD S. (ed.), *Droit et pratique de la procédure civile: droit interne et européen*, Dalloz, 2016, 1005.

²⁶³ MINISTÈRE DE LA JUSTICE – DIRECTION DES SERVICES JUDICIAIRES, *Guide de la conciliation de justice*, maart 2021, 28.

²⁶⁴ *Ibid.*

²⁶⁵ Art. 129-4, eerste lid CPC; art. 1538 CPC.

²⁶⁶ LINDEPERG M. (ed.), *Médiation et conciliation de proximité*, Editions des Journaux officiels, 2001, 10.

te passen.²⁶⁷ Bovendien moet hij erop toezien dat niets in de overeenkomst strijdig is met de openbare orde, dat de minnelijke schikking betrekking heeft op rechten die vrij beschikbaar zijn voor de partijen, en dat de overeenkomst niet onevenwichtig is.²⁶⁸

(d) Vertrouwelijkheid

Alle uitlatingen die tijdens de verzoeningsprocedure worden gedaan, evenals de bevindingen van de *conciliateur*, blijven strikt vertrouwelijk en mogen niet aan derden worden bekendgemaakt, noch worden aangewend in latere procedures, tenzij met instemming van alle partijen.²⁶⁹ De vertrouwelijkheid waarborgt enerzijds het respect voor de persoonlijke belangen van de partijen, en creëert anderzijds een veilige en open onderhandelingsruimte waarin de partijen vrijuit kunnen spreken en de noodzakelijke toegevingen kunnen doen om tot een wederzijds aanvaardbare oplossing te komen.²⁷⁰

Op deze vertrouwelijkheidsplicht bestaan slechts twee uitzonderingen: ten eerste wanneer dwingende redenen van openbare orde, de bescherming van de belangen van het kind, of de fysieke of psychische integriteit van een persoon dit vereisen; ten tweede wanneer de bekendmaking van het bestaan of de inhoud van de overeenkomst, die het resultaat is van de verzoening, noodzakelijk is voor de uitvoering of tenuitvoerlegging ervan.²⁷¹

3. Einde

(a) Akkoord

De overeenkomst vormt het sluitstuk van een geslaagde bemiddeling. Zij kan betrekking hebben op het volledige geschil, in welk geval de partijen hun conflict volledig hebben opgelost, of slechts gedeeltelijk, wanneer enkel over een deel van het geschil een akkoord is bereikt en het overige onderwerp van discussie blijft.²⁷²

²⁶⁷ MINISTÈRE DE LA JUSTICE – DIRECTION DES SERVICES JUDICIAIRES, *Guide de la conciliation de justice*, maart 2021, 28.

²⁶⁸ LINDEPERG M. (ed.), *Médiation et conciliation de proximité*, Editions des Journaux officiels, 2001, 10.

²⁶⁹ Art. 129-4, tweede lid CPC; art. 1531 CPC; art. 21-3 de la loi du 8 février 1995 relative à l'organisation des juridictions et à la procédure civile, pénale et administrative.

²⁷⁰ MINISTÈRE DE LA JUSTICE – DIRECTION DES SERVICES JUDICIAIRES, *Guide de la conciliation de justice*, maart 2021, 13.

²⁷¹ Art. 21-3 de la loi du 8 février 1995 relative à l'organisation des juridictions et à la procédure civile, pénale et administrative.

²⁷² MINISTÈRE DE LA JUSTICE – DIRECTION DES SERVICES JUDICIAIRES, *Guide de la conciliation de justice*, maart 2021, 30.

In het kader van een *conciliation conventionnelle* is het opstellen van een akkoordverklaring enkel verplicht wanneer de verzoening leidt tot de afstand van een recht. In andere gevallen kan de *conciliateur*, zodra hij vaststelt dat een akkoord is bereikt, een akkoordverklaring opstellen dat door hemzelf en door alle partijen wordt ondertekend.²⁷³ De inhoud van de overeenkomst moet steeds helder en nauwkeurig geformuleerd zijn, zodat elke partij ten volle begrijpt welke rechten en verplichtingen eruit voortvloeien. De homologatie door de rechter is facultatief. Zonder homologatie behoudt de overeenkomst de rechtskracht van een contract. Wanneer de overeenkomst wel ter goedkeuring aan de rechter wordt voorgelegd, verkrijgt zij dezelfde kracht als een vonnis en is zij uitvoerbaar. Een verzoek tot homologatie kan worden ingediend bij de bevoegde rechtbank, hetzij door alle partijen gezamenlijk, hetzij door één partij met de uitdrukkelijke instemming van de overige partijen.²⁷⁴ De rechter die het verzoek tot homologatie behandelt, mag de inhoud van de overeenkomst niet wijzigen. Indien het akkoord echter bepalingen bevat die strijdig zijn met de openbare orde, kan de rechter de homologatie weigeren.²⁷⁵

In het geval van een *conciliation déléguée* moet de door de rechtbank aangestelde *conciliateur* de rechter inlichten over eventuele moeilijkheden bij de uitvoering van zijn opdracht, evenals over het welslagen of falen van de bemiddelingspoging.²⁷⁶ Indien een, al dan niet gedeeltelijk, akkoord wordt bereikt, wordt dit vastgelegd in een proces-verbaal dat door alle partijen en de *conciliateur* wordt ondertekend.²⁷⁷ De partijen kunnen op elk moment de homologatie van dit akkoord verzoeken, via een verzoekschrift gericht aan de rechter die de verzoeningsopdracht heeft gedelegeerd.²⁷⁸ Ook hier geldt dat de rechter de goedkeuring kan weigeren indien het akkoord in strijd is met de openbare orde.²⁷⁹

²⁷³ Art. 1540 CPC.

²⁷⁴ Art. 1541 CPC.

²⁷⁵ MINISTÈRE DE LA JUSTICE – DIRECTION DES SERVICES JUDICIAIRES, *Guide de la conciliation de justice*, maart 2021, 32.

²⁷⁶ Art. 129-5, eerste lid CPC.

²⁷⁷ Art. 130 CPC.

²⁷⁸ Art. 131 CPC.

²⁷⁹ MINISTÈRE DE LA JUSTICE – DIRECTION DES SERVICES JUDICIAIRES, *Guide de la conciliation de justice*, maart 2021, 33.

(b) Geen akkoord

Bij het ontbreken van een akkoord, kan dit worden vastgelegd in een verslag zonder juridische waarde. In dat geval eindigt de opdracht van de *conciliateur*, en staat het elke partij vrij om de zaak voor te leggen aan de bevoegde rechtbank.²⁸⁰

In het kader van een *conciliation conventionnelle* wordt de poging tot verzoening als mislukt beschouwd wanneer een van de partijen niet verschijnt op uitnodiging van de *conciliateur*, wanneer de partijen er niet in slagen een gemeenschappelijke basis te vinden, of wanneer ten minste één van hen beslist de verzoening stop te zetten. Deze vaststelling dient schriftelijk te worden opgemaakt. Het is bovendien aanbevolen om systematisch een verklaring van verzuim of mislukking op te stellen bij het afsluiten van de bemiddeling, om latere verzoeken tot zo'n verklaring te vermijden en om de verjaringstermijn van het geschil niet te beïnvloeden. De *conciliateur* informeert de partijen vervolgens dat zij, indien zij hun geschil willen laten beslechten, zelf een verzoekschrift kunnen indienen of hun tegenpartij kunnen dagvaarden voor de bevoegde rechter.²⁸¹

In het kader van een *conciliation déléguée* kan de door de rechtbank aangestelde *conciliateur* te allen tijde vaststellen dat de verzoening is mislukt. Hij overhandigt in dat geval aan de partijen een proces-verbaal van mislukking, waarvan een kopie wordt overgemaakt aan de rechter die hem met de verzoeningsopdracht heeft belast.²⁸² De rechter zelf kan de gerechtelijke verzoening eveneens beëindigen, hetzij op verzoek van een van de partijen of van de *conciliateur*, hetzij ambtshalve, wanneer hij oordeelt dat het goede verloop van de procedure in het gedrang komt.²⁸³

²⁸⁰ CADIET L. en JEULAND E., *Droit judiciaire privé*, LexisNexis, 2017, 350.

²⁸¹ MINISTÈRE DE LA JUSTICE – DIRECTION DES SERVICES JUDICIAIRES, *Guide de la conciliation de justice*, maart 2021, 33.

²⁸² *Ibid.*

²⁸³ Art. 129-5, tweede lid CPC.

C. Effectiviteit Frankrijk

Met de invoering van de figuur van de *conciliateur* beoogde de Franse wetgever een aanvullende procedure van geschiloplossing te creëren. Deze vorm van verzoening moest toegankelijk zijn voor iedereen, vrij van formaliteiten, volledig kosteloos en lokaal gevestigd.²⁸⁴

In de praktijk doet men voornamelijk beroep op de *conciliateur* bij alledaagse geschillen die het dagelijks leven verstoren, maar waarvoor men doorgaans liever geen gerechtelijke procedure opstart. Dit volgt uit vrees voor de formalistische aard van justitie, de hoge kosten, of de traagheid van de procedure. Bovendien zou een rechterlijke uitspraak in dit soort conflicten, waarbij partijen doorgaans voorbestemd zijn om naast elkaar te leven, vaak frustraties opwekken en de conflictsituatie bevroren.²⁸⁵

De bemiddelingspogingen onder leiding van de *conciliateur* kennen een aanzienlijk succes. Ongeveer 50 procent van de zaken wordt met succes afgerond. Wanneer men enkel de effectief gehouden verzoeningsbijeenkomsten in rekening brengt, loopt dit percentage zelfs op tot 70 procent.²⁸⁶ Dit opmerkelijk hoge slaagpercentage kan worden verklaard door een combinatie van factoren.

Ten eerste zijn *conciliateurs* doorgaans gepensioneerd, wat niet verwonderlijk is aangezien het om vrijwilligers gaat die hun taken in hun vrije tijd vervullen. Men gaat ervan uit dat zij over meer tijd beschikken om zich grondig te kunnen toeleiden op de verzoening van partijen. Bovendien stelt hun eerdere professionele ervaring hen vaak beter in staat om de conflicterende partijen op een adequate wijze te begeleiden.²⁸⁷

Ten tweede is deze vorm van geschiloplossing uitermate laagdrempelig. De *conciliateur* verricht zijn werkzaamheden volledig kosteloos, wat het voor veel burgers een aantrekkelijk alternatief maakt voor een gerechtelijke procedure. Deze laagdrempeligheid kent echter ook een keerzijde. Aangezien de taak van de *conciliateurs* op vrijwillige basis wordt uitgevoerd, bestaat er een tekort aan *conciliateurs* om alle verzoeningsprocedures

²⁸⁴ TUNC. A., KÖTZ H. en OTTENHOF R., *Les conciliateurs, la conciliation: une étude comparative*, Economica, 1983, 46.

²⁸⁵ LINDEPERG M. (ed.), *Médiation et conciliation de proximité*, Editions des Journaux officiels, 2001, 10.

²⁸⁶ FLEURY L., 'Le pourcentage de réussite des conciliations, 50 ou 70%', *Conciliateurs de France* 3 juni 2024, <https://www.conciliateurs.fr/Le-pourcentage-de-reussite-des-conciliations-50-ou-70> (geraadpleegd op 9 april 2025).

²⁸⁷ BELAROUCCI M., VAILLANT N. en WOLFF F.-C., 'An Efficiency Analysis of Conciliation Activities in French Courts', *Revue d'économie politique* 2023, (301) 301-331.

af te handelen. Rechtzoekenden doen in dat geval geen beroep op de *conciliateur* aangezien zij zich in de onmogelijkheid bevinden om hen binnen een redelijke termijn te ontmoeten.²⁸⁸ Het betreft twee kanten van dezelfde medaille.

De laagdrempeligheid wordt bovendien versterkt door de informele en toegankelijke aard van het contact. Burgers hechten waarde aan het feit dat de *conciliateur* afkomstig is uit de samenleving zelf en dus niet optreedt als een afstandelijke vertegenwoordiger van het formele rechtssysteem. Zijn benaderbaarheid en menselijke aanpak creëren een vertrouwelijke sfeer die het proces ten goede komt.²⁸⁹

Ten derde getuigt de bereidheid om in te gaan op een uitnodiging tot verzoening van een zekere openheid en wil tot dialoog. Deze ingesteldheid creëert een constructieve sfeer waarin het bereiken van een oplossing binnen handbereik komt. De oplossing volgt vaak sneller en harmonieuzer dan via de klassieke gerechtelijke weg mogelijk zou zijn.

D. Verschillen en gelijkenissen met de kamer voor minnelijke schikking naar Belgisch recht

1. Gelijkenissen

Zowel de Belgische KMS als de Franse *conciliateur* fungeren als alternatieve mechanismen voor geschiloplossing, met als doel de partijen op een constructieve en vrijwillige manier tot een akkoord te brengen, buiten de klassieke gerechtelijke procedure om. Beide systemen streven naar laagdrempeligheid en bevorderen de toegang tot justitie. Ze worden beide gratis aangeboden aan de rechtzoekende.

De vertrouwelijkheidplicht vormt een fundamenteel beginsel in beide procedures. Zowel in de KMS als bij de *conciliateur* geldt dat alles wat tijdens de besprekingen wordt gezegd of uitgewisseld, vertrouwelijk blijft en niet in latere procedures kan worden gebruikt. Deze vertrouwelijkheid bevordert een open dialoog tussen de partijen.

De deelname is in beide systemen volledig vrijwillig. Partijen behouden te allen tijde de vrijheid om het proces stop te zetten en zijn niet verplicht een akkoord te sluiten. De rol

²⁸⁸ CHAVENT-LECLERE A.-S., MARIQUE Y., ROCCATI M., 'Access to justice in France', *Global access to justice project*, https://globalaccesstojustice.com/global-overview-france/#_ftn11 (geraadpleegd op 19 april 2025).

²⁸⁹ LINDEPERG M. (ed.), *Médiation et conciliation de proximité*, Editions des Journaux officiels, 2001, 11.

van de begeleider, of het nu de Belgische schikkingsrechter of de Franse *conciliateur* betreft, is louter faciliterend. Hij oordeelt niet over de zaak en legt geen oplossing op.

Zowel de schikkingsrechter binnen de KMS als de *conciliateur* dienen bij de uitoefening van hun functie de onpartijdigheid te waarborgen. Daarnaast beschikken zij beiden over de mogelijkheid om de caucus toe te passen, wat hen in staat stelt om afzonderlijke gesprekken met de partijen te voeren.

2. Verschillen

De KMS is structureel verankerd binnen de rechtbanken en hoven. De schikkingspoging wordt er geleid door een professionele rechter die deel uitmaakt van het gerechtelijk apparaat. Daartegenover staat dat het mandaat van de *conciliateur* onverenigbaar is met elke functie waarbij gerechtelijke taken worden uitgeoefend of waarbij men betrokken is bij de werking van de justitie. De *conciliateur* is een vrijwilliger, benoemd door het gerecht, die buiten de formele structuren van de rechterlijke macht opereert.

Om te kunnen zetelen in de KMS, moet de schikkingsrechter vooraf een gespecialiseerde opleiding inzake verzoening en doorverwijzing naar bemiddeling hebben gevolgd, georganiseerd door het IGO. Een verdere bijscholing is voor hem nadien niet vereist. De *conciliateur* daarentegen moet, alvorens te worden aangesteld, aantoonbare juridische expertise bezitten, hetzij door een juridische opleiding, hetzij door minstens drie jaar relevante ervaring. Een voorafgaande opleiding is in zijn geval dus niet verplicht. Wel is hij verplicht om een permanente vorming te volgen, georganiseerd door de *École Nationale de la Magistrature*.

Beide akkoorden worden doorgaans schriftelijk vastgelegd. In de Belgische KMS kan een bereikt akkoord uitmonden in een proces-verbaal, dan wel in een akkoordvonnis of -arrest. Beiden hebben ze uitvoerbare kracht. In Frankrijk daarentegen dient een akkoord dat tot stand komt voor de *conciliateur* nog te worden gehomologeerd door de rechter alvorens het uitvoerbare kracht bezit.

E. Wat kunnen we hieruit leren?

Het succes van de Franse *conciliateur* is in belangrijke mate toe te schrijven aan het feit dat de functie op vrijwillige basis wordt uitgeoefend en buiten het gerechtelijk apparaat is georganiseerd. In Frankrijk is de *conciliateur* geen magistraat en mag deze persoon zelfs geen functies uitoefenen waarbij hij betrokken is bij de werking van justitie. Deze uitgesproken afstand tot het gerechtelijk apparaat creëert niet alleen een grote perceptie van neutraliteit, maar versterkt ook het imago van onafhankelijkheid. De *conciliateur* werkt onbezoldigd, waardoor de verzoeningspoging voor de betrokken partijen volledig kosteloos blijft. Dit maakt de procedure bijzonder laagdrempelig. Bovendien brengt deze werkwijze geen extra kosten met zich mee voor de overheid, aangezien het gerechtelijk apparaat geen bijkomend personeel of middelen moet inzetten voor de uitoefening van deze functie.

In tegenstelling tot Frankrijk heeft de Belgische wetgever ervoor gekozen om dit type verzoeningsfiguur te integreren binnen het gerechtelijk apparaat, met name via de KMS. Frankrijk toont met zijn systeem echter aan hoe een eenvoudig, kosteloos en sterk lokaal verankerd model, dat buiten de rechtbank opereert, ook een zeer toegankelijke vorm van geschiloplossing voor burgers kan bieden.

Zowel in België als in Frankrijk is er aandacht voor opleiding, maar Frankrijk legt de nadruk op verplichte permanente vorming voor *conciliateurs*. Dit onderstreept het belang van voortdurende bijscholing en kwaliteitsbewaking. In het licht van de structurele uitbreiding van de KMS in België is het wenselijk om ook daar het aspect van permanente vorming verder te versterken.

Waar België kiest voor een sterk gereguleerde en uniforme aanpak via de KMS, hanteert Frankrijk een pragmatischer en flexibel model. Beide benaderingen hebben hun sterktes. België biedt rechtszekerheid en institutionele inbedding, terwijl Frankrijk uitblinkt in nabijheid, snelheid en eenvoud. Een doordachte combinatie van beide modellen kan voor België een verrijkende piste zijn in het streven naar een toegankelijk, efficiënt en mensgericht ADR-landschap.

IV. Relevantie kamer voor minnelijke schikking

A. Nood tot creëren kamer voor minnelijke schikking

1. Welke nood

(a) Nood aan ADR

In de hedendaagse samenleving staat het vertrouwen van de burger in de werking van het gerecht onder druk. De klassieke gerechtelijke procedure wordt niet alleen als traag en duur ervaren, maar slaagt er bovendien vaak niet in om oplossingen aan te reiken die tegemoetkomen aan de verwachtingen van alle betrokken partijen. Daardoor blijft de onderliggende relatie tussen de partijen veelal verstoord, en wordt geen duurzame conflictoplossing bereikt. In dit licht is het belang van ADR niet te onderschatten. Deze methoden vormen essentiële instrumenten om het afnemende vertrouwen van de burger in de overheid te herstellen.²⁹⁰ Van de overheid wordt immers verwacht dat ze een doeltreffend en toegankelijk systeem van geschilafhandeling waarborgt.²⁹¹

De optimalisering van het gebruik van ADR komt ook *access to justice* ten goede.²⁹² Enerzijds versterkt zij de toegang tot een rechtvaardige en kwalitatieve manier van conflictoplossing in het algemeen. Anderzijds draagt zij bij tot een betere toegang tot de rechter. Wanneer meer geschillen buitengerechtelijk worden opgelost, kunnen de schaarse middelen van justitie immers doelgerichter worden ingezet. Op die manier krijgen rechtbanken meer ruimte om zich te concentreren op de zaken waarin een rechterlijke tussenkomst werkelijk noodzakelijk of wenselijk is.²⁹³

De maatschappelijke relevantie van ADR staat buiten kijf. Zoals eerder uiteengezet, heeft de Belgische wetgever inmiddels het belang ervan erkend en bijgevolg reeds verschillende vormen van ADR in het leven geroepen. Er bestaat een duidelijke trend waarbij de wetgever de rechtzoekenden steeds meer in die richting tracht te duwen. Ook in de komende legislatuur zal de nadruk blijven liggen op efficiënte alternatieve geschiloplossing, zowel binnen als buiten de rechtbank.²⁹⁴ ADR vormt immers een

²⁹⁰ HOGE RAAD VOOR DE JUSTITIE, 'Vertrouwen in justitie daalt in tien jaar van 61 naar 54 procent', *Hoge Raad voor de Justitie* 14 juni 2024, <https://hrj.be/nl/nieuws/2024/vertrouwen-in-justitie-daalt-in-tien-jaar-van-61-naar-54-procent> (geraadpleegd op 1 mei 2025).

²⁹¹ Amendement van mevrouw S. Lahaye-Battheu op het wetsvoorstel betreffende de invoering van een familie- en jeugdrechtbank, KAMER, 2010-2011, 22 juni 2011, nr. 53-0682/014, 5.

²⁹² WIJNANT T., *Bemiddeling in Balans*, Intersentia, 2021, 163.

²⁹³ *Ibid.*, 12.

²⁹⁴ Federaal regeerakkoord 2025-2029 De Wever I, 31 januari 2025, 162.

essentiële pijler van ons hedendaags conflictoplossingsapparaat. Toch blijkt in de praktijk dat partijen de weg naar alternatieve geschiloplossing vaak moeilijk vinden.

(b) Reeds bestaande ADR in België

§1. Minnelijke schikking door de rechter ?

De rechter is wettelijk verplicht om in elke fase van de procedure te streven naar een minnelijke regeling van het geschil.²⁹⁵ Het bevorderen van verzoening tussen partijen behoort immers tot zijn wettelijke opdracht.²⁹⁶ Hierdoor vormt de minnelijke schikking een vorm van ADR die vrijwel automatisch aan bod komt zodra een zaak aanhangig wordt gemaakt bij de rechter. Dit maakt de procedure bijzonder laagdrempelig voor de partijen.

Toch zijn er belangrijke kanttekeningen te maken bij deze vorm van geschiloplossing. In vergelijking met bemiddeling biedt de minnelijke schikking via de rechter aanzienlijk minder waarborgen. Zo ontbreekt het vertrouwelijk karakter van de procedure, is er geen mogelijkheid tot afzonderlijke gesprekken met de partijen, is geen gespecialiseerde opleiding vereist voor de rechter, en blijft het doorgaans dezelfde rechter die nadien ook ten gronde over het geschil zal oordelen. Het ontbreken van deze waarborgen kan de effectiviteit van de schikkingspoging ondermijnen.

§2. Bemiddeling ?

Hoewel bemiddeling erkend is als een juridisch volwaardige vorm van geschiloplossing, ze een hoge succes- en tevredenheidsgraad kent en goedkoper is dan een gerechtelijke procedure, kiezen rechtzoekenden zelden voor bemiddeling. Dit fenomeen staat bekend als de bemiddelingsparadox.²⁹⁷ Ondanks de potentiële voordelen van bemiddeling geeft de rechtzoekende nog steeds de voorkeur aan overheidsrechtspraak om een einde te maken aan een geschil, terwijl de rechtbanken overbevraagd blijven.²⁹⁸ In België zouden naar schatting slechts 5000 bemiddelingen plaatsvinden per jaar, terwijl de hoven en rechtbanken meer dan 1 miljoen vonnissen en arresten vellen.²⁹⁹

²⁹⁵ Art. 730/1, §1 Ger.W.

²⁹⁶ Art. 731, eerste lid Ger.W.

²⁹⁷ LANCKSWEERDT E., 'Alternatieve geschillenoplossing. Bevorderd door de rechter', *NJW* 2019, (270) 278.

²⁹⁸ WIJNANT T., *Advocaten en bemiddeling*, Intersentia, 2019, 3.

²⁹⁹ *Ibid.*, 101.

Rechtzoekenden blijken in de praktijk terughoudend om hun conflict via bemiddeling op te lossen. Deelnemers met negatieve ervaringen gaven vaak aan dat zij het traject als tijdrovend en kostelijk ervaarden, zeker wanneer de bemiddelingspoging niet tot een akkoord leidde.³⁰⁰

Een ander terugkerend pijnpunt is de kwaliteit van de bemiddelaar. De huidige regelgeving vereist, met uitzondering van de juridische component die tijdens de theoretische bemiddelingsopleiding moet worden gevolgd, geen juridische vooropleiding als voorwaarde voor de erkenning als bemiddelaar.³⁰¹ Dit zorgt ervoor dat het beroep openstaat voor een heel spectrum aan beroepsgroepen.³⁰² Enerzijds betekent dit dat ook niet-juridisch geschoolde bemiddelaars hun specifieke deskundigheid en bijzondere vaardigheden kunnen inzetten, wat een meerwaarde kan betekenen voor bepaalde soorten conflicten.³⁰³ Anderzijds leidt dit er soms toe dat bemiddelaars onvoldoende juridisch onderlegd zijn, wat nefaste gevolgen kan hebben voor de inhoudelijke kwaliteit en uitvoerbaarheid van het bereikte akkoord. Juridische leemtes kunnen bijvoorbeeld leiden tot onduidelijkheden of moeilijkheden bij de implementatie van afspraken.³⁰⁴

Daarbij komt dat bemiddeling geen resultaatgarantie biedt. In tegenstelling tot een gerechtelijke procedure, die altijd eindigt met een bindend vonnis of arrest, hangt het slagen van een bemiddeling volledig af van de bereidheid van beide partijen om tot een akkoord te komen. Op elk moment kan een partij afhaken indien een compromis niet langer haalbaar of wenselijk wordt geacht. Die onzekerheid maakt het verloop van het traject moeilijk voorspelbaar en beperkt de mogelijkheid voor partijen om duidelijke verwachtingen te formuleren. In een context waarin rechtzoekenden op zoek zijn naar zekerheid en duidelijkheid, vormt dit een obstakel.³⁰⁵

2. Op welke manier wordt de nood verholpen?

(a) Bemiddeling binnen de rechtbank brengen

Rechtzoekenden zijn in de eerste plaats op zoek naar rechtszekerheid, wat hen ertoe aanzet gemakkelijker hun weg te vinden naar de rechterlijke macht. De minnelijke schikking onder leiding van de rechter biedt niet dezelfde waardevolle waarborgen als een

³⁰⁰ WIJNANT T., *Advocaten en bemiddeling*, Intersentia, 2019, 44.

³⁰¹ Art. 1726 Ger.W.

³⁰² WIJNANT T., *Advocaten en bemiddeling*, Intersentia, 2019, 75.

³⁰³ *Ibid.*, 158.

³⁰⁴ WIJNANT T., *Bemiddeling in Balans*, Intersentia, 2021, 194-195.

³⁰⁵ *Ibid.*, 219.

bemiddelingsprocedure. In dat licht zou een combinatie van de klassieke minnelijke schikking en de waarborgen eigen aan bemiddeling wenselijk zijn.

Een rechtstreeks optreden van de rechter als bemiddelaar is echter wettelijk uitgesloten, aangezien rechters niet tegen vergoeding als bemiddelaar mogen optreden.³⁰⁶ Om toch tegemoet te komen aan de nood aan een laagdrempelige en kwaliteitsvolle vorm van ADR, werd ervoor gekozen om bemiddeling in het gerechtelijk kader te integreren via de oprichting van aparte kamers voor minnelijke schikking binnen de rechtbanken en hoven.³⁰⁷ Deze kamers bieden een structuur waarbij het streven naar verzoening wordt verrijkt met elementen die kenmerkend zijn voor bemiddeling.³⁰⁸

ADR wordt aldus binnen de rechtbank geïntegreerd, met de bedoeling dat rechtzoekenden er op een toegankelijker en efficiëntere wijze toegang tot kunnen krijgen. Aangezien aanzienlijk meer partijen zich tot de rechter (i.p.v. de bemiddelaar) wenden, bevinden zij zich reeds binnen de context van de rechtbank. Doordat de KMS ook binnen deze gerechtelijke structuur is ingebed, wordt het mogelijk om een breder publiek te bereiken en meer rechtzoekenden toegang te bieden tot een minnelijke oplossing. Daarnaast draagt ook de vlotte overgang van een vorm van tussenpartijdige geschiloplossing naar een procedure van bovenpartijdige geschilbeslechting, in het geval de schikkingspoging mislukt, bij tot de laagdrempeligheid en toegankelijkheid van de KMS.³⁰⁹

De wet stelt dat magistraten een toga dragen bij de uitoefening van hun functie en maakt daarbij geen onderscheid tussen rechtsprekende en schikkende functies.³¹⁰ De traditionele ambtskledij van de magistraten is beladen met symboliek. Zij staat onder meer voor onafhankelijkheid, onpartijdigheid, de eerlijkheid van de rechterlijke macht, gelijkheid, eenheid en uniformiteit, de waardigheid van het ambt, en het afstand doen van persoonlijke ijdelheid. Door het aantrekken van de toga neemt de magistraat zijn functie ten volle op en belichaamt hij zijn wettelijke rol.³¹¹

³⁰⁶ Art. 298, eerste lid Ger.W.

³⁰⁷ UYTENDAELE N., 'La conciliation: concept et cadre légal belge', *JMA* 2024, (12) 18.

³⁰⁸ DELFORGE C. en DEJOLLIER A., 'La conciliation judiciaire et sa coexistence avec les principaux autres modes amiables du Code judiciaire', *JMA* 2024, (24) 39.

³⁰⁹ WIJNANT T., *Bemiddeling in Balans*, Intersentia, 2021, 219.

³¹⁰ Art. 353 Ger.W. *juncto* art. 1-2 KB 22 juli 1970 betreffende de ambtskledij van de magistraten en de griffiers van de rechterlijke orde, *BS* 12 augustus 1970.

³¹¹ DELFORGE C. en DEJOLLIER A., 'La conciliation judiciaire et sa coexistence avec les principaux autres modes amiables du Code judiciaire', *JMA* 2024, (24) 37.

In de praktijk bestaan er echter uiteenlopende benaderingen omtrent het dragen van een toga in de KMS. Vaak wordt ervoor gekozen om tijdens zittingen in de KMS geen toga te dragen. Deze keuze wordt gemotiveerd door de gedachte dat het de afstand tot de partijen verkleint en zo de slaagkans van een minnelijke regeling vergroot. Deze benadering draagt bij tot een justitie die dicht bij de burger staat.³¹²

Mijn persoonlijke voorkeur gaat uit naar een schikkingsrechter in de KMS die een toga draagt. Enerzijds is de toga beladen met symboliek, die ook binnen de KMS tot uiting mag komen. Anderzijds versterkt het de gezagspositie van de magistraat, wat de schikkingsprocedure vooruit zou kunnen helpen, op voorwaarde dat de magistraat getraind is om de partijen op een gepaste wijze te bevragen.³¹³

Tegelijkertijd vereist deze gezagspositie een zekere omzichtigheid. De rechter dient te vermijden dat bij de partijen de indruk ontstaat dat zij niet in volledige vrijheid tot een akkoord kunnen komen, of dat zij onder druk worden gezet om een minnelijke regeling te aanvaarden.³¹⁴ Percepties van schikkingsdwang of rechtsweigeren moeten dan ook maximaal worden vermeden.³¹⁵

De rechter is onafhankelijk en onpartijdig, doch niet neutraal. In de uitoefening van zijn functie maakt hij gebruik van zijn ervaring, kennis en inzicht in de rechtspraak.³¹⁶ In sommige gevallen neemt de rechter ook een meer didactische rol op zich. Wanneer een procedure stroef loopt, kan hij de relevante rechtsbeginselen opnieuw onder de aandacht brengen, en deze nuanceren in het licht van recente ontwikkelingen in de rechtspraak en rechtsleer, domeinen waarin hij doorgaans een grondige beheersing bezit. Daarbij houdt hij uiteraard rekening met de concrete omstandigheden van het voorliggende geschil.³¹⁷ Hij mag de partijen informeren, doch niet adviseren. Binnen de marges van zijn onpartijdigheid kan de rechter zich veroorloven om standpunten te uiten, suggesties aan te reiken en mogelijke oplossingen voor te stellen.³¹⁸

³¹² DISKEUVE E. en DEGRYSE J., 'La CRA [Chambre de règlement à l'amiable] à l'épreuve de la pratique', *JT* 2019, (226) 228.

³¹³ WIJNANT T., *Advocaten en bemiddeling*, Intersentia, 2019, 111.

³¹⁴ WIJNANT T., *Bemiddeling in Balans*, Intersentia, 2021, 685.

³¹⁵ *Ibid.*, 692.

³¹⁶ UYTENDAELE N., 'La conciliation: concept et cadre légal belge', *JMA* 2024, (12) 22.

³¹⁷ GENDRIN N., 'La chambre de règlement à l'amiable et les liquidations-partages: une voie d'aboutissement, parfois globale, du litige familial', *JMA* 2024, (80) 81.

³¹⁸ DELFORGE C. en DEJOLLIER A., 'La conciliation judiciaire et sa coexistence avec les principaux autres modes amiables du Code judiciaire', *JMA* 2024, (24) 34.

(b) Regulering van eerdere initiatieven

Sinds de inwerkingtreding van de wet van 18 juni 2018 werden in verschillende hoven en rechtbanken van het land structurele initiatieven ontwikkeld met betrekking tot ADR in burgerlijke, ondernemings- en sociale zaken. Reeds vóór de wet van 19 december 2023 hadden verscheidene rechtbanken een KMS opgericht, waar rechtzoekenden terechtkonden om te proberen hun geschil in der minne te regelen tijdens een zitting onder begeleiding van een beroepsmagistraat.³¹⁹

De opgebouwde praktijkervaring over meerdere jaren heen resulteerde in een opmerkelijk succespercentage van nagenoeg 80 procent.³²⁰ Deze positieve resultaten vormden de basis voor het verderzetten van de ingeslagen succeslijn.

Daarnaast ging het om uiteenlopende initiatieven, wat leidde tot een gebrek aan uniformiteit. Dat kwam de rechtszekerheid en transparantie voor de rechtzoekenden niet ten goede. Een zekere mate van regulering en uniformering van de inrichting en werking van de KMS is dan ook wenselijk om hun verdere ontwikkeling en effectiviteit te steunen.³²¹

3. Zal dat lukken?

Hoewel ADR in tal van gevallen een waardevol en doeltreffend instrument vormt, blijft een gerechtelijke procedure in bepaalde situaties onontbeerlijk. Het is cruciaal dat partijen in een conflictsituatie weloverwogen kunnen kiezen voor het traject dat het best aansluit bij zowel de aard van het geschil als bij hun onderlinge relatie. Factoren zoals de wens om de relatie te behouden, de behoefte aan discretie en de noodzaak van een snelle afhandeling, kunnen wijzen op de geschiktheid van een alternatieve methode van geschiloplossing. Daartegenover staan situaties waarin de behoefte aan openbaarheid, vermoedens van wraakzucht of manifeste kwade trouw, of een duidelijk machtsonevenwicht tussen partijen eerder pleiten voor een klassieke gerechtelijke procedure.³²²

³¹⁹ Wetsontwerp houdende diverse bepalingen in burgerlijke en gerechtelijke zaken, KAMER, 2022-2023, 30 september 2023, nr. 55-3552/001, 17.

³²⁰ *Ibid.*

³²¹ INGHELS B. en DEJOLLIER A., 'Conciliation judiciaire et généralisation des chambres de règlement à l'amiable: une utopie devenue réalité', *JT* 2024, (141) 144 en 153.

³²² WIJNANT T., *Bemiddeling in Balans*, Intersentia, 2021, 689.

Indien het geschil zich echter leent tot een alternatieve vorm van geschiloplossing, vormt de KMS een aantrekkelijk en waardig alternatief voor de traditionele gerechtelijke procedure. De KMS beschikt over aanzienlijk potentieel om het gebruik van ADR in de praktijk te bevorderen.

De organisatorische inbedding van de KMS binnen de muren van het gerechtsgebouw draagt bovendien bij aan de toegankelijkheid ervan. Door de structurele verwevenheid met de rechtbank of het hof is een vlotte doorverwijzing mogelijk, zowel van de rechterlijke instantie naar de KMS als omgekeerd wanneer een minnelijke regeling uitblijft. Deze integratie vergemakkelijkt niet alleen de toegang tot ADR, maar stelt ook de gerechtelijke actoren zelf in staat om door te verwijzen en aldus het gebruik ervan te stimuleren.

Verschillende procedurele waarborgen dragen bij aan effectiviteit van de KMS. De vrijwillige deelname van de partijen, het vertrouwelijk karakter van de procedure, de mogelijkheid tot afzonderlijke gesprekken, de juridische expertise, en de verplichte opleiding van de magistraat, alsook diens verplichting tot onthouding, creëren een kader dat het vertrouwen van de partijen versterkt.³²³ Bovendien maakt de lage, en in sommige gevallen zelfs onbestaande, kostprijs van de procedure de KMS bijzonder aantrekkelijk.³²⁴ Al deze elementen maken van de KMS een geloofwaardig, efficiënt en veelbelovend instrument binnen het ADR-landschap.³²⁵

Toch blijft de effectiviteit van de KMS mede afhankelijk van de mate waarin rechtzoekenden op de hoogte zijn van het bestaan en de werking ervan. Een gebrekkig kennisniveau, of zelfs volledige onbekendheid met het bestaan van de KMS, belemmert partijen om de opportuniteit correct in te schatten. Wil men rechtzoekenden in staat stellen om een bewuste en geïnformeerde keuze te maken, dan is het cruciaal dat informatie over de KMS hen effectief bereikt. Onbekend maakt immers onbemind.³²⁶ Enkel door actieve en toegankelijke informatieverstrekking, gekoppeld aan gerichte sensibilisering, kan de principiële keuzevrijheid van de rechtzoekende ten volle worden gewaarborgd.

³²³ UYTENDAELE N., 'La conciliation: concept et cadre légal belge', *JMA* 2024, (12) 22.

³²⁴ WIJNANT T., *Bemiddeling in Balans*, Intersentia, 2021, 189.

³²⁵ DELFORGE C. en DEJOLLIER A., 'La conciliation judiciaire et sa coexistence avec les principaux autres modes amiables du Code judiciaire', *JMA* 2024, (24) 42.

³²⁶ WIJNANT T., *Bemiddeling in Balans*, Intersentia, 2021, 217.

Of het initiatief al dan niet zal slagen, is dus in belangrijke mate afhankelijk van de bereidheid van partijen om hun geschil op minnelijke wijze te benaderen, evenals van hun kennis omtrent het bestaan, de kenmerken en de werking van de KMS. De KMS is geen wondermiddel, maar vormt wel een waardevolle en veelbelovende aanvulling op het klassieke geschilbeslechttingsmodel.

B. Voor- en nadelen kamer voor minnelijke schikking

1. Voordelen

De KMS is in de eerste plaats een vorm van ADR, wat betekent dat de algemene voordelen die aan ADR verbonden zijn ook hier van toepassing zijn. Het gaat om een vrijwillig proces, waardoor geen enkele partij kan worden verplicht om deel te nemen of een akkoord te aanvaarden. De partijen beslissen zelf over de inhoud van de uitkomst, waardoor hun autonomie gerespecteerd wordt. Indien de procedure succesvol verloopt, leidt dit tot een akkoord dat door beide partijen vrijwillig is onderhandeld en aanvaard. Dit bevordert de draagkracht van het akkoord en verhoogt de kans op een duurzame conflictbeëindiging. Doordat de partijen zelf de regie behouden over het proces en in samenwerking tot een akkoord komen, ontstaat er geen klassieke winnaar of verliezer. De strijdbijl wordt in zekere zin begraven.

Een bijkomend voordeel is dat het bereikte akkoord, dan wel via het proces-verbaal dan wel via het akkoordvonnis, een uitvoerbare titel bevat. Dit verhoogt de rechtszekerheid en duurzaamheid van de oplossing. Indien de schikkingspoging mislukt, is een vlotte overgang van de KMS naar de klassieke gerechtelijke procedure mogelijk. Deze soepele doorstroming kan plaatsvinden aangezien de KMS is ingebed binnen de structuur van de rechtbank.

Een ander niet te onderschatten voordeel van de KMS is de snelheid van afhandeling in vergelijking met een reguliere gerechtelijke procedure. Doorgaans komen partijen via een KMS sneller tot een oplossing, wat bijdraagt aan de efficiëntie van het systeem en onnodige procesvertraging voorkomt.

Wat betreft de kostprijs is de KMS bijzonder laagdrempelig. Bij een voorafgaande schikkingspoging zijn geen rolrechten verschuldigd en zijn er geen bijkomende proceskosten. Wordt de schikkingspoging in de KMS opgestart tijdens een lopende procedure, dan blijven de rolrechten verschuldigd, maar zijn er ook geen bijkomende

proceskosten. De procedure is dus volledig of nagenoeg kosteloos. Bovendien leidt de kortere doorlooptijd vaak tot lagere advocatenkosten.

Een bijkomend belangrijk voordeel is de vertrouwelijkheid van het proces. Alles wat tijdens de schikkingspoging wordt gezegd, blijft strikt tussen de betrokken partijen. Deze vertrouwelijkheid creëert een veilige omgeving waarin partijen vrijuit kunnen spreken, zonder angst dat hun uitspraken hen later in een gerechtelijke procedure zullen achtervolgen. Daarnaast geldt voor de schikkingsrechter een onthoudingsplicht. Indien geen akkoord wordt bereikt, mag hij of zij de zaak nadien niet meer ten gronde beoordelen. Ook dit bevordert de openheid en het vertrouwen in de procedure.

Ten slotte wordt de schikkingspoging binnen de KMS geleid door een rechter, wat een bijkomende kwaliteitsgarantie inhoudt. Enkel magistraten die een bijkomende gespecialiseerde opleiding hebben gevolgd, kunnen in de KMS zetelen. De schikkingsrechter neemt de tijd om naar beide partijen te luisteren, hij begeleidt hen actief in het zoeken naar een evenwichtige oplossing, en doet daarbij beroep op zijn juridische expertise en kennis van de rechtspraak. Indien nodig kan hij toelichten hoe een rechter een gelijkaardige zaak mogelijks zou beoordelen, mocht deze zaak ten gronde worden behandeld. De natuurlijke gezagspositie van de rechter speelt in dit kader een belangrijke rol, aangezien zij het vertrouwen van partijen kan versterken. Dat kan het eenvoudiger maken om tot partijen door te dringen en hun bepaalde inzichten te laten verwerven, dan wel onredelijke eisen af te zwakken.

2. Nadelen

Hoewel de KMS talrijke voordelen biedt, dient men ook aandacht te hebben voor de mogelijke nadelen en risico's die met deze schikkingspoging gepaard kunnen gaan. Het vrijwillige karakter van de KMS impliceert dat partijen op geen enkel moment verplicht zijn om tot een overeenkomst te komen. Dit betekent dat het welslagen van de procedure in hoge mate afhankelijk blijft van de onderlinge bereidheid om tot een akkoord te komen. Indien een akkoord uitblijft, zal het geschil alsnog via de klassieke gerechtelijke weg moeten worden beslecht, met als gevolg dat alsnog tijd verloren is gegaan. Daarnaast bestaat steeds het risico dat partijen misbruik maken van de procedure.

Voorts vergt de centrale rol van de rechter bijzondere aandacht. De gezagspositie van de schikkingsrechter draagt onmiskenbaar bij aan de geloofwaardigheid van het proces, maar houdt tegelijk het risico in van een subtiele, al dan niet onbewuste, druk op de partijen. De rechter dient zich daarom voortdurend bewust te zijn van zijn invloed, en mag in geen geval aanleiding geven tot enige vorm van schikkingsdwang. Evenzeer moet worden vermeden dat het ontbreken van een akkoord aanleiding zou geven tot rechtsweigering.

Daarnaast heerst er ook nog veel onwetendheid bij de rechtzoekenden. Ze moeten weet hebben van het bestaan van de dienstverlening binnen de KMS. Er is nood aan meer sensibilisering.

Tot slot is het relevant om de impact van de KMS op de gerechtelijke organisatie zelf in ogenschouw te nemen. Hoewel de KMS potentieel bijdraagt aan een meer efficiënte inzet van middelen, door het voorkomen van volledige gerechtelijke procedures, vormt ze tegelijk een bijkomende taak voor een reeds sterk belaste rechterlijke macht. Dit roept vragen op omtrent de structurele draagkracht van het gerechtelijk apparaat en de mate waarin voldoende personeel, ruimte, tijd en middelen kunnen worden vrijgemaakt voor een kwalitatieve toepassing van de KMS.

V. Besluit

Met de oprichting van de KMS binnen de Belgische rechtbanken werd een relatief nieuwe vorm van ADR leven in geblazen. Deze meesterproef onderzocht de aanleiding tot oprichting, het onderliggende juridische kader en de bredere maatschappelijke relevantie ervan. De centrale onderzoeksvraag was of de oprichting van de KMS de nood aan *access to justice* zal vervullen en in welke mate ze een meerwaarde levert.

Conflictoplossing is vandaag de dag niet langer beperkt tot het klassieke model waarbij de rechter een bindende beslissing oplegt. Alternatieve vormen van geschiloplossing, waarbij de betrokken partijen zelf vormgeven aan de uitkomst van hun geschil, hebben zich ontwikkeld tot volwaardige, en in sommige gevallen zelfs preferentiële, wegen om geschillen te behandelen. De groeiende diversiteit aan geschiloplossingstrajecten vormt een duidelijke meerwaarde. Zij biedt rechtzoekenden de mogelijkheid hun zaak te leiden naar het meest geschikte traject. In dit licht moet ook de invoering van de KMS worden begrepen. Deze ontwikkeling weerspiegelt bovendien een bredere tendens waarbij de rechtbank niet langer louter wordt beschouwd als een strijdtoneel, maar ook als een forum voor dialoog, verzoening en herstel.

Uit de analyse blijkt duidelijk dat er een daadwerkelijke behoefte bestond aan een gestructureerd en wettelijk verankerd mechanisme dat binnen de rechtbanken zelf werd georganiseerd en gericht is op het bereiken van minnelijke oplossingen. Voor de invoering van de KMS vonden rechtzoekenden moeilijk hun weg naar alternatieve vormen van geschiloplossing. Zowel de minnelijke schikking onder leiding van de rechter als bemiddeling slaagden er slechts beperkt in hun doelstellingen te realiseren. Pogingen tot het oprichten van een KMS voor de wettelijke verankering bleven doorgaans *ad hoc* en afhankelijk van de bereidwilligheid van individuele magistraten. Het ontbrak aan uniforme regelgeving en procedurele waarborgen, wat leidde tot ongelijkheid in toegang en rechtsonzekerheid. De recente wetgeving brengt hierin een fundamentele verandering door een helder juridisch kader te bieden, waarmee de legitimiteit en duurzaamheid van deze alternatieve trajecten worden versterkt.

De KMS biedt onmiskenbare voordelen ten opzichte van andere ADR-vormen. In de eerste plaats onderscheidt zij zich doordat zij binnen het gerechtelijk apparaat zelf is georganiseerd. Wat de toegang tot de KMS bijzonder laagdrempelig maakt. Rechtzoekenden bevinden zich immers reeds op de rechtbank en kunnen vlot overstappen naar het minnelijke traject, zonder al te veel bijkomende drempels. Ook de kosteloosheid van de procedure vergroot de toegankelijkheid. Ten tweede wordt de schikking geleid door een rechter, die dankzij zijn juridische expertise, specifieke opleiding en natuurlijk gezag bijzonder goed geplaatst is om het overleg in goede banen te leiden. Tot slot wordt de procedure binnen de KMS gekenmerkt door een reeks waarborgen, waarbij de wetgever zich heeft laten inspireren door de principes van bemiddeling. Dit garandeert zowel de rechtszekerheid als de bescherming van de betrokken partijen.

De KMS draagt bij aan een verhoogde *access to justice*. Ze zorgt voor zowel een verhoogde toegang tot een rechtvaardige, kwaliteitsvolle en gedragen oplossing, als een verhoogde toegang tot de rechtbank. Bovendien verhoogt ze de efficiëntie van de rechtsbedeling. Het minnelijk afhandelen van geschillen leidt tot kortere procedures en een daling van het aantal klassieke rechtszaken.

Toch mag de werking van de KMS niet geïdealiseerd worden. In de eerste plaats betreft het een vorm van alternatieve geschiloplossing die georganiseerd wordt binnen een reeds overbelast gerechtelijke apparaat. De gerechtelijke achterstand is aanzienlijk en de middelen zijn beperkt. De toevoeging van deze nieuwe verantwoordelijkheid kan de druk op de magistratuur verder verhogen. Bovendien kan een sterke toevloed van zaken naar de KMS leiden tot capaciteitsproblemen, waardoor het systeem zijn doel voorbijschiet. Daarom is een doordachte uitbreiding noodzakelijk, met aandacht voor infrastructuur, zittingscapaciteit en een evenwichtige werkverdeling. Daarnaast moet het vrijwillige karakter van de procedure strikt bewaakt worden. Hoewel de wetgever terecht inzet op vrijwilligheid en vertrouwelijkheid, schuilt het gevaar dat partijen zich, al dan niet bewust, onder druk gezet voelen door de autoriteit van de rechter om een akkoord te sluiten. De schikkingsrechter moet daarom uiterst waakzaam zijn en actief toezien op de vrije en geïnformeerde instemming van alle betrokkenen. Tot slot is het essentieel dat er voldoende transparante en toegankelijke informatie beschikbaar is over de werking van de KMS. Zonder een degelijke informatieverspreiding dreigt het principe ‘onbekend maakt onbemind’, en zullen veel rechtzoekenden de weg naar de KMS niet vinden. In dit verband kan de media een sleutelrol vervullen. Tot op heden wordt de nieuwsgeving immers voornamelijk gedomineerd door sensationele berichtgeving over vechtende partijen voor

de rechter. Er is echter nood aan aandacht voor minnelijke procedures, zodat deze vorm van geschiloplossing de zichtbaarheid krijgt die ze verdient.

De rechtsvergelijkende analyse toonde aan dat het Belgische systeem, door de rol van de rechter centraal te stellen, een grotere juridische autoriteit verleent aan de schikkingspoging dan het Franse model van de *conciliateur*, waarin een vrijwilliger optreedt. Deze keuze versterkt het vertrouwen van de rechtzoekende in het proces en verhoogt de afdwingbaarheid van bereikte akkoorden. Toch kan België inspiratie blijven halen uit de Franse praktijk wat betreft laagdrempeligheid en promotie van buitengerechtelijke schikkingen.

De KMS is geen louter technische toevoeging; ze belichaamt een fundamentele cultuurwijziging binnen de Belgische justitie. Door te kiezen voor een aanpak die inzet op dialoog, zelfbeschikking en herstel van relaties, wordt rechtspraak opnieuw verbonden met haar maatschappelijke rol, namelijk vrede herstellen en rechtvaardigheid bevorderen.

Indien de implementatie van de KMS gepaard gaat met blijvende kwaliteitsbewaking, opleiding en sensibilisering, kan deze hervorming uitgroeien tot een sleutelelement van een moderne, inclusieve en efficiënte rechtsorde. De kamer voor minnelijke schikking is geen eindpunt, maar een noodzakelijke stap in de voortdurende zoektocht naar een meer mensgerichte en toekomstbestendige justitie.